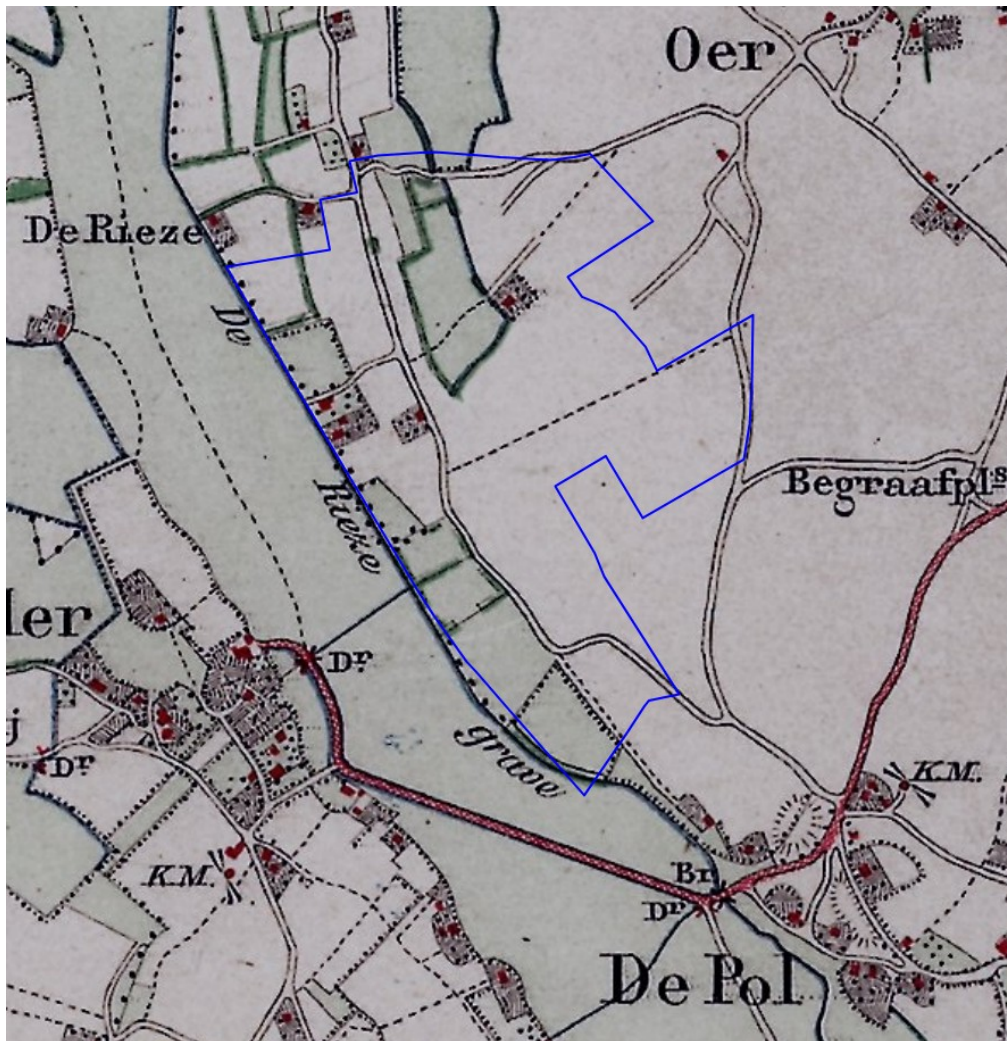

Bureau voor Archeologie Rapport 1249

Biezenakker, Uft, gemeente Oude IJsselstreek: een bureauonderzoek

Colofon

titel: Bureau voor Archeologie Rapport 1249. Biezenakker, Uft,
gemeente Oude IJsselstreek: een bureauonderzoek

auteur: C. de Jong (junior prospector) en A. de Boer (KNA senior
prospector)

autorisatie: A. de Boer (KNA senior prospector)

datum: 10 januari 2023

ISSN: 2214-6687

© Bureau voor Archeologie

Koningsweg 244 Utrecht

T 030 245 18 95

E info@bureauvoorarcheologie.nl

I <https://www.bureauvoorarcheologie.nl>

Administratieve gegevens

Projectnummer	2022061701
Provincie	Gelderland
Gemeente	Oude IJsselstreek
Plaats	Ulft
Toponiem	Biezenakker
Centrum locatie (m RD)	222.260; 434.490 (x; y)
Omvang plangebied	371.260 m ² (37 hectare)
Kadastrale gegevens	kadastrale gemeentenaam: Gendringen, sectie: L, nummer(s): 249, 250, 251, 252, 253, 257, 269, 291, 1723, 1907, 2296, 2298, 2575, 2892, 2893, 2897, 2898, 2899, 2900, 2901, 3040, 3126, 3146, 3202, 3242, 3243, 3244, 3245, 3284, 3288, 3289, 3298, 3703, 3705, 3706, 3707, 3734, 3735, 3819, 3911, 3912, 4195, 4196, 4197, 4198, 4282, 4284, 4286, 4288, 4289, 4345, 4516, 4517, 4518, 4519, sectie: M, nummer(s): 2444
ARCHIS onderzoeksmeldingsnummer	5296415100 (ABU)
Soort onderzoek	een bureauonderzoek
Opdrachtgever	SAB
Uitvoerder	Bureau voor Archeologie
Kaartblad	41C
(RO) kader onderzoek	Bestemmingsplanwijziging
Bevoegde overheid	Gemeente Oude IJsselstreek
Deskundige namens bevoegde overheid	Omgevingsdienst Achterhoek
Versie van het rapport	2_1

Figuur 1: Het plangebied (rood; www.opentopo.nl).

Inhoudsopgave

	Samenvatting.....	8
1	Inleiding.....	9
	1.1 Doelstelling en vraagstelling.....	9
2	Methode.....	10
3	Onderzoeksgebied en toekomstig gebruik.....	11
4	Huidige situatie.....	13
5	Aardwetenschappelijke waarden.....	14
6	Historische situatie.....	17
7	Mogelijke verstoringen.....	19
8	Archeologische en bouwhistorische waarden.....	20
9	Gespecificeerde verwachting.....	26
10	Conclusie.....	29
11	Advies.....	32
	11.1 Status en inhoudelijke afstemming bevoegde overheid.....	32
12	Literatuur.....	33
	Figuren.....	35

Lijst met Figuren

1: Het plangebied (rood; www.opentopo.nl).	4
2: Luchtfoto actueel.	36
3: Topografische kaart.	37
4: Plangebied (rood) met onderzoeksgebied (onderbroken lijn; www.opentopo.nl).	38
5: Maatregelenkaart gemeente Oude IJsselstreek (Brugman e.a. 2015).	39
6: Bouwjaren volgens de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (Kadaster 2013).	40
7: Bestemmingsplannen ('Ruimtelijkeplannen.nl' 2014).	41
8: Beddinggordels Laat Glaciaal - Vroeg Holoceen (Cohen e.a. 2012).	42
9: Zanddieptekaart provincie Gelderland (Cohen e.a. 2009).	43
10: Landschappenkaart van de gemeente Oude IJsselstreek (Brugman e.a. 2015).	44
11: Geologische kaart van Duitsland (Klosterman 1997).	45
12: Geomorfologische kaart (Maas e.a. 2019).	46
13: Hoogte-reliëfkaart met gegevens uit de periode 1997 tot en met 1999 (Het waterschapshuis 1996-2002).	47
14: Hoogte-reliëfkaart detail, actuele hoogtegegevens AHN3 van 2018 (Actueel Hoogtebestand Nederland 2018).	48
15: Bodemkaart (Alterra 2014).	49
16: Interpretatie van de bodem uit het booronderzoek uit 2009 (Hebinck 2009a).	50
17: Bodemopbouw tijdens de opgraving direct ten zuidoosten van het plangebied (Hermsen en Weis-Konig 2014).	51
18: Bodemopbouw bij het proefsleuvenonderzoek en opgraving bij de school (Prangsmas en Heijting 2014; Prangsmas 2015).	52
19: Figuratieve kaart uit de 17e eeuw (Onbekende Cartograaf 1670).	53
20: Kadastrale Minuut provincie Gelderland ('HISGIS Gelderland' 2019).	54
21: Topografisch militaire kaart 1850.	55
22: 515-1693-TERBORG-1888.	56
23: 515-1695-TERBORG-1914.	57
24: 515-1696-TERBORG-1927.	58
25: 515-1697-TERBORG-1936.	59
26: 41C-1955-Ulft.	60
27: 41C-1966-Ulft.	61
28: 41C-1975-Ulft.	62
29: 41C-1987-Ulft.	63
30: Luchtfoto 1995 (Fotograaf Provincie Gelderland 1995a; Fotograaf Provincie Gelderland 1995b).	64
31: Topografisch kaart 2012.	65
32: Archeologische terreinen, vondstlocaties en zaken uit ARCHIS (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2021).	66

33: Sporen- en advieskaart van het opgravingsrapport uit 2014 (Hermsen en Weis-Konig 2014).	67
34: Vindplaatsenkaart van het proefsleuvenonderzoek uit 2014 (Prangsmas en Heijting 2014).	68
35: Advieskaart.	69

Lijst met Tabellen

1: Vrijstellingsgrenzen archeologisch beleid gemeente Oude IJsselstreek.	11
2: Vrijstellingsgrenzen bestemmingsplan Buitengebied Oude IJsselstreek 2017.	13
3: Aardkundige waarden.	16
4: Archeologische terreinen, zaken en vondstlocaties ca. 300 m van het plangebied.	25

Samenvatting

Bureau voor Archeologie heeft een bureauonderzoek uitgevoerd voor een woningbouwplan aan de Biezenakker te Ulft.

De vraagstelling van het onderzoek luidt: hoe kan rekening gehouden worden met eventuele archeologische resten bij de voorgenomen ontwikkeling? Het onderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA, protocol 4002. Voor het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om te komen tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied.

Het plangebied ligt in het archeologisch landschap 'Lage Rijnterrassen', in de landschapszone rivierduinen. Het plangebied ligt op de plek waar zich langs de riviervlaktes rivierduincomplexen hebben gevormd. De hoge delen zijn lange tijd gebruikt als landbouwgebied. In het plangebied liggen ooivaaggronden in oude rivierklei. De bovengrond is vaak bruin en vermoedelijk zijn de gronden opgehoogd door potstalbemesting vermengd met grasplaggen.

Het plangebied ligt ruim één kilometer ten noordwesten van het kasteelterrein van Ulft. De gehuchten Oer, De Pol en Varselder liggen enkele honderden meters van het plangebied vandaan. Het plangebied is in de 17e eeuw onderdeel van buurtschap Oer of van het zuidelijk gelegen De Pol. Begin 19e eeuw is het plangebied overwegend in gebruik als bouwland. Langs de zuidwestgrens ligt een strook bij het dal van de Rieze dat als weiland wordt gebruikt. Op de rand van de weilanden en bouwlanden liggen in dit gebied een aantal erven. In de loop van de 19^e en 20^e eeuw breidt de bebouwing langzaam uit en worden een aantal verharde wegen aangelegd. In de jaren 70 of 80 van de 20^e eeuw worden in het oosten van het plangebied een aantal sportvelden gerealiseerd.

In het plangebied kunnen archeologische resten aanwezig zijn uit alle perioden. Gezien de bekende vondsten in de omgeving moet vooral rekening worden gehouden met resten uit de Bronstijd en IJzertijd onder een plaggendeek. In de lage delen moet rekening gehouden worden met resten van bijvoorbeeld infrastructuur paden, bruggen, rituele deposities en resten gerelateerd aan delfstoffenwinning

Als bodemingrepen plaatsvinden dieper dan 30 cm dan wordt aanbevolen vervolgstappen de ondernemen. De te nemen vervolgstappen staan in kaart weergegeven in een figuur achterin dit rapport. Een groot deel van het plangebied (grootweg het midden en noorden) is nog niet eerder in het veld onderzocht. Aanbevolen wordt om in dit deel een verkennend booronderzoek uit te laten voeren. Aanbevolen wordt om in het zuidoostelijke deel van het plangebied een proefsleuvenonderzoek uit te laten voeren om de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische resten in kaart te brengen, en om eventuele resten te waarderen. Aanbevolen wordt om in het zuidwestelijke deel van het plangebied de graafwerkzaamheden archeologisch te laten begeleiden

De werkwijze van de begeleiding en van het proefsleuvenonderzoek dient vastgelegd te worden in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

1 Inleiding

Bureau voor Archeologie heeft een archeologisch bureauonderzoek uitgevoerd in verband met de realisatie van woningen in de Biezenakker te Ulft.

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd in het kader van een bestemmingsplanwijziging.

De ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1. Vanwege het gemeentelijke archeologische beleid moet voor de beoogde ontwikkeling een archeologisch onderzoek worden uitgevoerd.

Het onderzoek is uitgevoerd onder certificaat BRL SIKB 4000,¹ in overeenstemming met de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA versie 4.1) en het afwegingskader voor archeologiebeleid in de Regio Achterhoek.²

Het onderzoek bestaat uit een bureauonderzoek. Met de bevindingen wordt aan het einde van het rapport een advies gegeven hoe bij het project rekening kan worden gehouden met archeologische waarden.

1.1 Doelstelling en vraagstelling

Het doel van het bureauonderzoek is het opstellen van een gespecificeerde archeologische verwachting zodat een beslissing genomen kan worden over hoe met eventuele archeologische waarden rekening moet worden gehouden bij de voorgenomen werkzaamheden.

De volgende onderzoeksvragen zijn in dit onderzoek gebruikt:

1. *Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?*
2. *Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?*
3. *Is sprake van bekende bodemverstoringen?*
4. *Wat is de historische ontwikkeling van het plangebied?*
5. *Is sprake van bekende archeologische waarden (zoals AMK terreinen, vondstlocaties, historische kernen) in het plangebied en directe omgeving, en zo ja welke?*
6. *Kunnen archeologische resten in het plangebied aanwezig zijn? Zo ja, wat is daarvan op hoofdlijnen de omvang, ligging, aard en datering?*
7. *Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?*
8. *Welke vervolgstap(pen) kunnen worden genomen om rekening te houden met (mogelijke) archeologische resten? Indien vervolgonderzoek wordt geadviseerd: Welke methode(n), techniek(en) en strategie(ën) van Inventariserend veldonderzoek zijn hiervoor geschikt?*

¹ <https://www.kiwa.nl/upload/certificate/00094278.pdf>

² Willemse en Kocken 2012

2 Methode

Het bureauonderzoek is uitgevoerd in overeenstemming met de richtlijnen van de KNA 4.1, protocol 4002.³

Voor het onderzoek zijn kaarten, databases en literatuur geraadpleegd om tot een gespecificeerde archeologische verwachting van het gebied te komen. Eerst wordt het plan- en onderzoeksgebied vastgesteld en het onderzoek gemeld bij ARCHIS. Daarna wordt achtereenvolgens de aardkundige, archeologische en historische context van het te onderzoeken gebied bestudeerd. Deze gegevens leiden tot het opstellen van een gespecificeerde verwachting. In de gespecificeerde verwachting worden de mogelijk aanwezige archeologische resten beschreven in termen van onder meer diepteligging, omvang, ouderdom en conservering.

De genoemde stappen leiden tot onderhavig rapport en het openbaar maken van de resultaten bij Archis en het e-Depot voor de Nederlandse Archeologie.⁴ In de hierna volgende hoofdstukken worden de belangrijkste onderzoeksgegevens gepresenteerd. Er is geen contact geweest met lokale amateurs en/of Heemkunde-kringen.

Van alle afgebeelde kaarten is het noorden boven, tenzij anders aangegeven.

3 SIKB 2018

4 Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Data Archiving and Networking Services

3 Onderzoeksgebied en toekomstig gebruik

Afbakening plan- en onderzoeksgebied

De ligging van het plangebied staat afgebeeld in figuur 1. Het plangebied ligt in de gemeente Oude IJsselstreek in de plaats Ulft. De locatie ligt aan de Biezenakker. Het plangebied is ongeveer 900 m lang en 570 m breed en heeft een omvang van 371.260 m² (37 hectare).

Het plangebied ligt tussen de Oude IJsselweg in het westen, de bebouwde kom van Ulft in het oosten en het bedrijventerrein De Rieze in het noorden (figuren 2 en 3).

Om voldoende informatie over aardkundige, historische en archeologische gegevens te verzamelen wordt een onderzoeksgebied gebruikt dat groter is dan het plangebied. Het onderzoeksgebied voor het bureauonderzoek is een zone met straal van circa 300 m om de ontwikkeling heen (figuur 4).

Overheidsbeleid

In het gebied geldt een vastgesteld gemeentelijk archeologisch beleid. Op de gemeentelijke archeologische beleidskaart uit 2015 heeft het oosten van het plangebied een hoge archeologische verwachting, het midden een gematigde archeologische verwachting en het westen een specifieke archeologische verwachting – geulenstelsel dal Oude IJssel (figuur 5). Het beleid is dat bij ingrepen die de vrijstellingsgrenzen in tabel 1 overschrijden rekening gehouden moet worden met archeologische resten.

Eenheid	Oppervlakte (m ²)	Diepte (cm -mv)
Categorie 4: Hoge archeologische verwachting	250	30
Categorie 5: Gematigde archeologische verwachting	1.000	30
Categorie 6: Specifieke archeologische verwachting – geulenstelsel dal Oude IJssel	5.000	30

Tabel 1: Vrijstellingsgrenzen archeologisch beleid gemeente Oude IJsselstreek.

Ontwerp c.q. inrichtingsplan

In het plangebied worden woningen gebouwd. De inrichting en omvang zijn nog niet bekend en/of vastgesteld.

Aard en omvang van de toekomstige verstoring

De exacte omvang en diepte van de ingrepen zijn nog niet bekend. Voor de bouw van woningen wordt uitgegaan van een verstoringsdiepte van ongeveer 80 cm -mv (eventuele kelders niet meegerekend). Daarnaast zullen wegen, paden, watergangen en -bergingen en ondergrondse infrastructuur worden aangelegd waarbij de ondergrond zal worden vergraven.

Milieutechnische condities

Op de ontgravingskaart bovengrond van de bodemkwaliteitskaart van de regio Achterhoek heeft het plangebied de aanduiding Landbouw / natuur.⁵ Dat betekent dat de kans klein is dat van één of meerdere stoffen de interventiewaarde wordt overschreden.

⁵ Spronk 2020

Grondwaterpeil

De actuele grondwaterstand in het plangebied kan worden afgeleid uit de grondwatertrap op de bodemkaart. De grondwatertrap is VII in het oosten en noordwesten van het plangebied en VI in het midden en zuiden. In de zones met grondwatertrap VI ligt de gemiddeld hoogste grondwaterstand tussen 40 en 80 cm -mv en de gemiddeld laagste grondwaterstand dieper dan 120 cm -mv. In de zones met grondwatertrap VII liggen de gemiddeld hoogste en laagste grondwaterstand dieper dan 80 cm -mv.

De grondwaterstand zal door de beoogde ingrepen waarschijnlijk niet veranderen.

Consequentie van de ingrepen

Door het uitvoeren van graafwerkzaamheden kunnen archeologische resten worden vergraven.

4 Huidige situatie

Bebouwing en functie

Verspreid over het plangebied staan boerderijen en woningen die dateren uit de 19^e, 20^e en 21^e eeuw (figuur 32).⁶ Aan de Vogelenzangweg 8 en 8a staan gebouwen die dateren uit 1870. In het westen van het plangebied staat bebouwing die dateert uit 1910 (Biezenakker 43 en 45). In het zuiden van het plangebied zijn woningen aanwezig die dateren uit 1913 (Biezenakker 8). De gebouwen van Vogelenzangweg 33 dateren uit 1920. Overige gebouwen hebben een bouwjaar van 1930 tot 2014.

Bodemgebruik

Rondom de bebouwing zijn tuinen aanwezig. De grotere landbouwpercelen zijn in gebruik als grasland en akkers. In het oosten van het plangebied liggen sportvelden. In het noordoosten van het plangebied zijn moestuinen aanwezig. Door het plangebied lopen de wegen Biezenakker en Vogelenzangweg. Deze wegen zijn verhard met asfalt.

Bestemmingsplan

Het plangebied ligt in bestemmingsplan Buitengebied Oude IJsselstreek 2017 (vastgesteld in 2018). In het bestemmingsplan zijn de dubbelbestemmingen Waarde – archeologische verwachting 1, 2 en 3 opgenomen. Deze gelden respectievelijk voor het oosten, midden en westen van het plangebied (figuur 7). Dit betekent dat bij ingrepen die de vrijstellingsgrenzen in tabel 2 overschrijden een rapport moet worden overlegd waaruit blijkt dat de archeologische waarde van het plangebied voldoende is vastgesteld.

Eenheid	Oppervlakte (m ²)	Diepte (cm -mv)
Waarde – archeologische verwachting 1	250	30
Waarde – archeologische verwachting 2	1.000	30
Waarde – archeologische verwachting 3	5.000	30

Tabel 2: *Vrijstellingsgrenzen bestemmingsplan* Buitengebied Oude IJsselstreek 2017.

⁶ Kadaster 2013

5 Aardwetenschappelijke waarden

De aardkundige gegevens staan samengevat in tabel 3.

Het plangebied ligt in het archeologisch landschap 'Lage Rijnterrassen', in de landschapszone rivierduinen.⁷ De lage Rijnterrassen worden gevormd tijdens het Weichselien (de laatste ijstijd, circa 116.000 tot 10.000 jaar geleden; figuur 8). Door het koude klimaat had de Rijn een vlechtend riviersysteem waarbij over een breed oppervlak sediment is afgezet. Het sediment bestaat voornamelijk uit zand en grind dat is overdekt door lemige of zandige afzettingen die bij hoogwater worden afgezet en waarin tijdens het warmere Bølling interstadiaal zich humeuze horizonten ontwikkelen. Eventueel zijn rivieren en crevasses van het Allerød interstadiaal ingesneden in oudere afzettingen. De top van de Pleistocene afzettingen ligt in het plangebied binnen 100 cm -mv (figuur 9). Tegen het einde van het Weichselien en in het begin van het Holoceen kan fijn rivierzand opwaaien uit de rivierbeddingen en onbegroeide toendra en elders tot rust komen. Op het Laagterras zijn daardoor lage dekzandruggen en -koppen en rivierduinen gevormd. Bij Ulft ligt een groot rivierduincomplex en dit complex ligt ook deels in het plangebied (figuur 10).

Het grootste deel van de duinvorming vindt plaats tussen circa 12.500 en 8.000 jaar geleden. Eventueel is het rivierduinzand opnieuw opgewaaid door intensieve landbouwactiviteit (waaronder plaggenwinning) vanaf de Middeleeuwen.⁸

De geologische kaart van Noordrijn-Westfalen omvat ook de gemeente Oude IJsselstreek en is afgebeeld in figuur 11. Volgens deze kaart ligt het plangebied geheel in een zone met rivierafzettingen, hoofdzakelijk Hochflutlehm (Laatglaciale lemige terrasafzettingen) op Hochflutsand (Glaciale rivierbeddingafzettingen). Een rivierduin is wel aanwezig maar ligt volgens deze kaart verder naar het oosten, net naast het plangebied.

Ook de zanddieptekaart geeft aan dat rondom het plangebied windafzettingen aanwezig zijn, maar niet in het plangebied (figuur 9). De geomorfologische kaart geeft aan dat het plangebied grotendeels op een terrasrug en -vlakte ligt (figuur 12).

Op basis van de kaarten kan afgeleid worden dat het midden en oosten van het plangebied op een terrasrestrug liggen. Deze afzettingen worden in het oosten afgedekt door een rivierduinafzettingen en in de rest van het plangebied door Holocene rivierafzettingen. In het westen en noorden is sprake van een restgeul van de Oude IJssel.

Op de hoogte-reliëfkaart is zichtbaar dat de hoogteligging van het maaiveld toeneemt richting het oosten (figuur 13). Van west naar oost correspondeert dit met de restgeul, terrasrestrug en terrasrug met rivierduinafzettingen. Het maaiveld neemt toe van 13,3 m NAP in het westen naar 15,3 m NAP in het oosten (figuur 14).

Volgens de geomorfologische kaart is in het zuiden van het plangebied een laagte aanwezig die ontstaan is door afgraving (figuur 12). Deze laagte is echter niet herkenbaar op het AHN (figuur 14), en waarschijnlijk is deze 'laagte' een onjuiste interpretatie van fotogrammetrie beelden geweest toen dit blad van de geomorfologische kaart is gemaakt (tussen 1967 en 1987).

⁷ Rensink e.a. 2015

⁸ Brugman e.a. 2015

In het plangebied zijn poldervaaggronden en ooivaaggronden aanwezig (figuur 15). Het gaat om ooivaaggronden in oude rivierkleien. Deze gronden hebben een zwak ontwikkelde (vage), humushoudende bovengrond. De bodems zijn gevormd in zware en lichte zavel (zandige klei). In het uiterste westen zijn de poldervaaggronden in siltige klei gevormd. Voor het overgrote deel van het plangebied geldt dat grof zand en/of grind (van de Pleistocene afzettingen) vanaf 40 tot 120 cm -mv aanwezig is.

In het zuiden van het plangebied is in 2009 een archeologisch booronderzoek uitgevoerd.⁹ Dit onderzoek bevestigt dat west naar oost sprake is van een restgeul, terrasvlakte en terrasvlakte met dekzand (figuur 16). Binnen de terrasvlakte is een kleinere restgeul aanwezig. De afzettingen van de restgeul bestaan uit zwak tot sterk zandige en siltige klei tot matig siltig zand. Hieronder is grof zand aanwezig vanaf 65 tot 120 cm -mv. De terrasvlakte bestaat uit matig siltig zand tot sterk zandige klei. De top van de Pleistocene afzettingen ligt in deze zone tussen 80 en 150 cm -mv. In enkele boringen zijn kleiige afzettingen aanwezig die als een kleine restgeul zijn geïnterpreteerd. In het oosten van het onderzochte gebied is een pakket zwak siltig, matig fijn, matig gesorteerd zand aanwezig. Dit pakket wordt als dekzand geïnterpreteerd, maar betreffen vermoedelijk rivierduinafzettingen. De bodem in het onderzochte gebied is grotendeels intact.

Direct ten zuidoosten van het plangebied heeft in december 2009 een opgraving plaatsgevonden.¹⁰ De bodem op deze locatie is beschreven als een 50 tot 90 cm dik esdek op dekzand (figuur 17). De bodem is geclassificeerd als een enkeerdgrond. In het noordelijke deel is een AC-overgangshorizont onder het esdek aanwezig, in het zuidelijke deel een begraven bodem. Onder het esdek zijn onder andere archeologische resten uit de prehistorie aangetroffen. Naast deze opgraving zijn, ter hoogte van de school aan de Wilgenstraat 6, een proefsleuvenonderzoek en opgraving uitgevoerd.¹¹ Op deze locatie is het plaggendek 50 tot 70 cm dik (figuur 18). De ondergrond bestaat uit grofzandige rivierafzettingen, soms met een dek van rivierduin zand. Het plaggendek wordt gedateerd in de Late Middeleeuwen of het begin van de Nieuwe tijd. Op de hogere delen van het landschap is onder het plaggendek een lichter gekleurde oude akkerlaag aanwezig, evenals een oude cultuurlaag. Deze lagen kunnen mogelijk in de IJzertijd gedateerd worden.

Bron	Situatie plangebied, omschrijving
Geologie (figuur 9 en 11)	Geologische Overzichtskaart 1 : 250 000: ¹² - Bx4: Laagpakket van Delwijnen; rivierduinzand (Bx4) Zanddieptekaart: ¹³ - Pleistocene zand 0 - 1,0 m-mv Geologische kaart gemeente Oude IJsselstreek: - Holocene rivierafzettingen: oever-, kom- en beddingafzettingen (lf/qh en Sfh/N) - Pleistocene rivierafzettingen (Lfh/N)
Bodemkunde (figuur 15)	Bodemkaart 1 : 50 000: - Poldervaaggronden; klei (KRn8g-VI) - Poldervaaggronden; zware zavel (KRn2g-VI)

9 Hebinck 2009a

10 Hermesen en Weis-Konig 2014

11 Prangma en Heijting 2014; Prangma 2015

12 De Mulder 2003

13 Cohen e.a. 2009

	• Ooivaaggronden, lichte zavel (KRd1-VII) • Ooivaaggronden, lichte zavel (KRd1g-VII)
Geomorfologie (figuur 10 en 12)	Geomorfologische kaart 1 : 50 000: • Laagte ontstaan door afgraving (N94) • Restgeul (R43) • Terrasvlakte (M42) • Terrasrest-rug (B43) Landschappenkaart gemeente Oude IJsselstreek: • Geulenselsel Oude IJssel • Laatglaciaal rivierterras • Rivierduinen
AHN (figuur 13 en 16)	Het maaiveld neemt toe van 13,3 m NAP in het westen naar 15,3 m NAP in het oosten.

Tabel 3: Aardkundige waarden.

6 Historische situatie

Op basis van de landschappelijke ligging kan bewoning in het plangebied hebben plaatsgevonden in het Laat-Paleolithicum en recenter. Met name de rivierduin of dekzandrug wordt beschouwd als een geschikte bewoningslocatie. Een dergelijke rug biedt namelijk een hoge en droge plek nabij open water zodat jager-verzamelaars verschillende landschapstypen kunnen exploiteren. Het is tevens een geschikte locatie voor landbouw.

Het plangebied ligt één kilometer ten noordwesten van de historische kern van Ulft. Ulft is ontstaan rondom een versterkte huisplaats met deze naam op de plek waar in het dal van de IJssel twee watergangen samenvloeien (de Aa-strang en de Oude IJssel), ruim één kilometer oostelijk van het plangebied. Huis Ulft wordt voor het eerst genoemd in documenten uit de 12e eeuw.¹⁴ Het betreft vermoedelijk eerst een motte met een centrale toren (donjon) en een omheining met gracht rondom. De motte wordt in de 15e eeuw verbouwd tot kasteel en in de 18e eeuw tot jachtslot. In de 19^e eeuw is het een ruïne en bovengronds is het niet meer herkenbaar. Tot de goederen van het kasteel behoren 'Stakenborch', het 'Engerinkvelt en een deel van Breedenbroek; waarschijnlijk horen de Biezenakkers niet bij de goederen.

Vanaf de 16^e eeuw ontwikkelt zich een dorp bij het kasteel Ulft als een aantal oud-soldaten toestemming krijgt zich daar te vestigen. In 1753 wordt een oerijzergieterij gevestigd nabij dit kasteel, op de plek waar eerst een watermolen staat. Deze 'IJzerhut' maakt gebruik van het ijzererts dat in het IJssel dal in de vorm van oerbanken aanwezig is. Van het IJsseldal is ook bekend dat in de komgrondengebied tevens klei is gewonnen voor baksteenfabricage; uit de omgeving van Ulft zijn hier nog geen concrete voorbeelden van bekend.

Rondom het plangebied liggen in de 19^e eeuw de gehuchten Oer (500 m naar het noordoosten) en De Pol (500 m ten zuiden van de rand van het plangebied). Deze gehuchten bestaan oorspronkelijk uit verspreid liggende boerderijen op de oostflank van het rivierduincomplex. Deze gehuchten zijn in de loop van de 19^e en 20^e eeuw opgegaan in de nederzetting Ulft. Het gehucht Varsselder ligt 350 m naar het zuidwesten. Dit gehucht ligt aan de andere kant (ten zuiden van) het dal van de Rieze (oorspronkelijk een oude IJssel arm).

Het buurtschap Oer wordt genoemd op een kaart uit de 17^e eeuw (figuur 19). Het plangebied is waarschijnlijk onderdeel van dit buurtschap of van het zuidoostelijker gelegen buurtschap De Pol. Deze buurtschappen zijn onderdeel van De heerlijkheid (of bannerij) Wisch, wat op zijn beurt deel is van het graafschap Zutphen.

De omgeving ten westen van Ulft staat niet afgebeeld op de kaartseries van Hottinger (1773-1794) en de iets jongere 'Franse kaarten uit circa 1811'.¹⁵ Zodoende geeft de kadastrale minuut uit de periode 1811-1832 pas weer een indruk van de landschappelijke situatie en bodemgebruik (figuur 20). In deze periode lopen er geen (belangrijke) wegen door het plangebied. Het is overwegend in gebruik als bouwland (veldnamen: De Alsten, Riezen Acker). Langs de zuidwestgrens ligt een strook bij het dal van de Rieze dat als weiland wordt gebruikt (veldnaam: "De Maaltjes").¹⁶ Op de rand van de weilanden en

¹⁴ Van der Sijs 2010

¹⁵ Versfelt 2011

¹⁶ Een maal is een jonge koe die voor het eerst is gedekt.

bouwlanden liggen een aantal erven. Een lage strook in het noorden is ook grasland.

Op de topografisch militaire kaart uit de 19^e eeuwse Bonnebladen kaarten wordt duidelijk dat de bouwlanden vrijwel aaneengesloten complexen zijn (figuren 21 en 22). Een aantal onverharde wegen loopt langs en door het plangebied, waaronder de huidige weg die van noordwest naar zuidoost door het plangebied loopt. Deze wordt eerst Riezenweg en later Biezenakker (dus met een 'B') genoemd. Tot 1955 blijft het bodemgebruik en het bebouwingspatroon vrijwel onveranderd (figuren 23 tot en met 26). In 1966 is de Vogelenzangweg aangelegd (figuur 27) en is de Riezenweg/Biezenakker verhard.

Het areaal bouwland neemt in de tweede helft van de 20^e eeuw langzaam af. Het laatste grote blok bouwland dat in 1975 in het oosten van het plangebied nog bestaat, is in 1987 veranderd in sportpark 't Oerse veld (figuur 28, 29 en 30). Dit is tevens de huidige situatie (figuur 31).

7 Mogelijke verstoringen

In het plangebied staan geen provinciale ontgrondingsvergunningen geregistreerd.¹⁷ Evenmin zijn op het AHN terreinvormen herkenbaar die er op wijzen dat (delen van) percelen zijn afgegraven (figuur 14).

Ter hoogte van de sportvelden in het oosten van het plangebied is op het AHN de egalisatie zichtbaar. Vermoedelijk is de grond onder de sportvelden ook 'verbeterd' en voorzien van drainage. De kans bestaat daarom dat onder de sportvelden de bodem tot in het archeologische niveau is verstoord.

Verder staat verspreid in het plangebied bebouwing, en bevinden zich er wegen en ondergrondse infrastructuur.

¹⁷ <https://geoportaal.gelderland.nl/portaal/apps/webappviewer/index.html?id=a24f55b2599d4099915ac099909c5dc9>

8 Archeologische en bouwhistorische waarden

Archeologische terreinen, vondstlocaties en zaken staan weergegeven in figuur 14 en staan toegelicht in tabel 4. De belangrijkste bevindingen worden in de lopende tekst samengevat.

In het oosten van het plangebied is een archeologisch booronderzoek uitgevoerd in 2020 (zaak 4.896.924.100). De resultaten van dit onderzoek zijn niet beschikbaar.

Tussen de Oude IJsselweg en het Oerseveld heeft in 2009 een archeologisch booronderzoek plaatsgevonden (zaak 2.249.413.100). Een deel van dit onderzoek beslaat het zuidelijke deel van de Biezenakkers. Dit onderzoek bevestigt dat van west naar oost sprake is van een restgeul, terrasvlakte en een terrasrug met dekzand (figuur 16). De bodem is grotendeels intact. De restgeul heeft een lage verwachting, de terrasrug (met dekzand) heeft een hoge archeologische verwachting. Voor de delen met een hoge verwachting is vervolgonderzoek in de vorm van proefsleuven geadviseerd. Wat door de auteurs als dekzand is geïnterpreteerd bestaat waarschijnlijk uit rivierduinafzettingen.

Voor het gebied tussen de Wilgenstraat en de Elzenstraat is vervolgens een proefsleuvenonderzoek uitgevoerd (zaak 2.260.064.100). Uit dit onderzoek blijkt dat de terrasrug onder verdeeld kan worden in het hoger gelegen noorden en het lagere zuidelijke deel. In het hogere deel zijn sporen uit onder andere de IJzertijd aangetroffen, vermoedelijk van een nederzetting die zich verder richting het noorden uitstrekt. Daarom is geadviseerd het noordelijke deel verder te onderzoeken door middel van een opgraving. Deze opgraving is uitgevoerd in 2009 (rapport uit 2014; zaak 2.267.874.100). Bij de opgraving zijn drie vindplaatsen aangetroffen:

- vindplaats 1: twee groepen kuilen uit de Midden-Bronstijd
- vindplaats 2: een nederzettingsterrein uit de Late prehistorie tot en met de Romeinse tijd
- vindplaats 3: een serie parallelle greppels uit de Nieuwe tijd

De vindplaatsen bevinden zich op een zandhoogte. De kuilen uit de Bronstijd behoren vermoedelijk tot erven die ten noorden en oosten van het onderzochte gebied liggen. Vindplaats 2 bestaat onder andere uit twee huisplattengronden uit de Vroege IJzertijd in het noordwesten van het onderzochte gebied. Overige structuren betreffen een waterput, spiekers en de randstructuur van een mogelijk graf. Het nederzettingsterrein strekt zich waarschijnlijk uit richting het noorden (figuur 33). Bewoningsactiviteit neemt af in de Later IJzertijd, Romeinse tijd en Vroege Middeleeuwen. De oudste middeleeuwse scherven dateren uit de 10^e tot 12^e eeuw. Het esdek is vermoedelijk ontstaan vanaf de 14^e of 15^e eeuw.

Ten noordwesten van de bovengenoemde onderzoeken hebben een archeologisch proefsleuvenonderzoek en een opgraving plaatsgevonden (Kindcentrum Oerseveld; zaken 2.437.869.100 en 2.458.718.100). Bij het proefsleuvenonderzoek is een vindplaats aangetroffen dat de noordelijke begrenzing van de nederzetting uit de Vroege IJzertijd vormt. Tevens zijn een kleine concentratie aardewerk en een urn met crematieresten aangetroffen. De resten zijn aangetroffen ter hoogte van een rug of rivierduin. Een tweede vindplaats betreft een greppelsysteem uit de 16^e tot 18^e eeuw. Bij de opgraving is de eerste vindplaats in opgegraven. Hierbij zijn archeologische resten uit de

Vroege tot Midden IJzertijd aangetroffen, behorende tot de eerder genoemde nederzetting. Sporen gerelateerd aan een crematiegraf zijn niet aangetroffen. In een kuil zijn wel fragmenten verbrand bot van een adolescent of vrouw aangetroffen.

In de Vogelbuurt, direct ten oosten van het plangebied, is een archeologisch booronderzoek en een archeologische begeleiding uitgevoerd (zaken 2.249.421.100 en 2.344.378.100). Uit het booronderzoek blijkt dat delen van de bodem nog intact zijn. Het grootste deel van het onderzochte gebied ligt op een terrasrug met dekzand. Tevens is een restgeul aanwezig. Tijdens de archeologische begeleiding zijn resten aangetroffen van een nederzetting (huisplattegrond en hutkommen) uit de 7^e tot 9^e eeuw. De resten zijn aangetroffen op de hogere delen van een rivierduin. De nederzetting is in de loop van de 9^e eeuw verlaten en in gebruik genomen als bouwland. In de afdekkende akkerlaag zijn vondsten aangetroffen uit de periode 600 tot 750 na Christus.

Aan het Oerseveld (direct ten oosten) en het Mezenpad (100 m naar het oosten) heeft een archeologisch booronderzoek plaatsgevonden (zaak 4.995.769.100).¹⁸ Uit dit onderzoek blijkt dat rivierafzettingen aanwezig zijn. In het onderzochte gebied is de top van de natuurlijke afzettingen niet meer intact. De dikte van het verstoorde pakket is 45 tot 120 cm. Vanwege de verstoring is geen vervolgonderzoek geadviseerd.

Ongeveer 50 m ten noorden van het plangebied ligt AMK-terrein 15.386. Het betreft een terrein met sporen van bewoning uit het Laat Neolithicum en Bronstijd. In 1999 heeft op en rond dit een terrein een archeologisch booronderzoek plaatsgevonden (zaak 2.028.931.100). Bij dit onderzoek zijn op een terrasrug archeologische indicatoren (aardewerk- en vuursteenfragmenten) aangetroffen die in het Neolithicum of (Late) Bronstijd gedateerd kunnen worden. De indicatoren zijn aangetroffen in de bouwvoor en in een onderliggende bruine laag (waarschijnlijk een B-horizont), tot een diepte van 90 cm -mv. Omdat sprake is van een vindplaats is aanbevolen een proefsleuvenonderzoek uit te voeren. Bij het opvolgende proefsleuvenonderzoek (zaak 2.006.989.100) zijn onder de bruine laag archeologische sporen en aardewerkfragmenten aangetroffen die gedateerd zijn in de IJzertijd. De archeologische resten behoren tot een vindplaats op de hoogste delen van de terrasrug. Een vervolgonderzoek is geadviseerd, maar het is niet bekend of deze is uitgevoerd.

In het plangebied zijn geen bekende militaire erfgoedwaarden aanwezig.¹⁹

Archeologische terreinen
15.386 - Oude IJsselstreek - De Rieze - Terrein van hoge archeologische waarde Terrein met sporen van bewoning uit het Laat Neolithicum en Bronstijd. Het betreft een vindplaats op een kleine terrasrug, die aan de oostzijde wordt begrensd door een steilrand. De terrasrug bevindt zich ten westen van de Riezegraaf, in het stroomgebied van de Oude IJssel.
Zaken (incl. evt. bijbehorende vondsten)
2.006.989.100: Oude IJsselstreek, Ulf, De Rieze IV, proefputten\proefsleuven Bij deze zaak is vondstlocatie 1.076.622 geregistreerd. Vervolg op zaak 2.028.931.100. Uit de dwarsprofielen en enkele boringen in het bovenste van drie vlakken bleek dat op de terrasrug een omvangrijk pakket dekzand is afgezet. Door bodemvorming en waarschijnlijk ook grondbewerking heeft zich onder de bouwvoor een gehomogeniseerde, bruine laag gevormd. In deze laag zijn grondsporen niet herkenbaar. Onder deze laag zijn grondsporen uit de IJzertijd nog aanwezig. Langs de oostflank is een greppelvormige structuur aangetroffen. Hier

¹⁸ Van der Kuijl, Wooschot en Assië 2021

¹⁹ Stichting RAAP 2017; Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2016

gaat het vermoedelijk om een pad of meerdere paden of wegen. Zowel in de vlakken als in een aantal grondsporen zijn aardewerkscherven uit de IJzertijd aangetroffen. Tevens zijn drie zogenaamde lopers en een ligger gevonden, die deel vormen van een maalsteencombinatie. De vindplaats beperkt zich tot het hoogste deel van de terrasrug. Met uitsluiting van de inmiddels gesloopte boerderijen aan zowel de noord- als de zuidzijde, zijn de afmetingen van dit gebied ca. 40 x 70 m. Hierin zijn grondsporen van een nederzetting uit de overgang van de Midden naar de Late IJzertijd aanwezig, maar alleen de diepste sporen zijn nog als zodanig herkenbaar. Het merendeel van deze sporen reikt vermoedelijk niet zeer diep onder het vlak vanwaar ze zichtbaar zijn. Op de oostelijke flank van de terrasrug zijn zowel meer als ook diepere sporen aanwezig. Aanbevolen wordt een vervolgonderzoek uit te voeren.²⁰

2.028.931.100: Oude IJsselstreek, Ulft, De Rieze, boring

Bij deze zaak is vondstlocatie 1.069.441 geregistreerd.

Op basis van het bureauonderzoek is aan het centrale deel van het plangebied, voornamelijk door de relatief hoge ligging, een hoge archeologische verwachting toegekend. Om die reden is in dit deelgebied een vlakdekkende kartering uitgevoerd. Uit het booronderzoek is gebleken dat het archeologisch belangwekkendste deel van de centrale terrasrest-rug zich oostelijk van de Riezenweg bevindt. Dit gedeelte van de rug bestaat uit zwak lemig, geel tot geelgrijs zand op terrasgrind. Twee boringen gezet in het kader van het karterend onderzoek in dit gebied leverden archeologische vondsten op: een prehistorische scherf en twee vuursteensplinters. Op grond van deze vondsten is besloten tot het uitvoeren van een waarderend booronderzoek. Controle boringen in andere, aanvankelijk onduidelijke en daardoor verdachte delen van het terrein gaven geen aanleiding voor het uitvoeren van nader onderzoek.

Uit het waarderend onderzoek op de terrasrest-rug blijkt dat er vermoedelijk een kleine nederzetting uit het Neolithicum of de Bronstijd aanwezig is. De grondsporen en andere resten daarvan zijn (waarschijnlijk) voor een aanzienlijk deel in de bodem bewaard gebleven. Vanuit het oogpunt van de archeologische monumentenzorg is een dergelijke nederzetting zeer waardevol. Om de resultaten van het waarderend onderzoek te kunnen verifiëren, wordt aanbevolen om een Aanvullend Archeologisch Onderzoek in de vorm van proefsleuven te laten uitvoeren op de vindplaats.²¹

2.249.413.100: Oude IJsselstreek, Ulft, Biezenakker, boring

Het onderzoeksgebied ligt voor het grootste deel op een terrasvlakte die in het noordoosten is bedekt met dekzand. Op de terrasvlakte zijn vooral ooivaaggronden te vinden. Het westelijk deel van het onderzoeksgebied ligt binnen een restgeul, waar poldervaaggronden aanwezig zijn. Dit laatste deel heeft een lage archeologische trefkans. De terrasvlakte in het centrale en oostelijk deel van het onderzoeksgebied heeft een hoge trefkans op archeologische resten uit de periode Mesolithicum – Late Middeleeuwen. Uit het verkennend booronderzoek is gebleken dat de bodem in het grootste deel van het onderzoeksgebied nog vrijwel geheel intact is. In de restgeul in het westelijk deel van het onderzoeksterrein zijn vooral poldervaaggronden te vinden en op de terrasvlakte vooral ooivaaggronden. De hoge archeologische trefkans voor het centrale en oostelijk deel van de locatie blijft dan ook van kracht. Vooral de overgang van de terrasvlakte naar de lager gelegen restgeul is een interessante vestigingslocatie geweest in het verleden. Hier zijn in twee boringen archeologische indicatoren aangetroffen in de vorm van houtskool en aardewerk. Er wordt dan ook geconcludeerd dat er nog archeologische waarden binnen het onderzoeksgebied aanwezig kunnen zijn. Geadviseerd wordt om ter hoogte van de terrasvlakte en terrasrug in het centrale en oostelijke deel een proefsleuvenonderzoek uit te voeren.²² Bij deze zaak is **vondstlocatie 1.090.568** geregistreerd met een fragment roodgeglazuurd aardewerk, onbewerkt vuursteen, baksteen- en mortel en puinfragmenten.

2.249.421.100: Oude IJsselstreek, Ulft, Vogelbuurt, boring

Bij deze zaak is vondstlocatie 1.090.569 geregistreerd.

De onderzoekslocatie betreft de bestaande Vogelbuurt van Ulft en ligt op een terrasvlakte en terrasrestrug binnen het Oude IJsseldal. Binnen de intacte delen worden vooral vorstvaaggronden verwacht. De terrasrestrug en terrasvlakte hebben een hoge trefkans op archeologische resten vanaf het Mesolithicum. Uit het verkennend booronderzoek is gebleken dat er bij de aanleg van de Vogelbuurt delen van de bodem zijn verstoord tot onder het mogelijke vondstvlak. Er zijn echter ook nog grote delen intact. Uit deze intacte delen blijkt dat het onderzoeksgebied voor het grootste deel ligt op een terrasrestrug die deels is bedekt met dekzand. Daarnaast loopt er een restgeul door de wijk. In deze ondergrond zijn naast de verwachte vorstvaaggronden ook holtpodzolgronden aangetroffen. Voor de delen van het plangebied met een intacte bodem blijft de hoge trefkans gelden. Er zijn in twee boringen archeologische resten aangetroffen. Deze dateren uit de Nieuwe Tijd. Er wordt dan ook geconcludeerd dat er binnen de intacte delen archeologische waarden in het onderzoeksgebied aanwezig kunnen zijn. Op basis van de resultaten van het bureau-onderzoek en

20 Lohof 2000

21 Lohof 1999

22 Hebinck 2009a

inventariserend veldonderzoek wordt de aanbeveling gedaan dat vervolgonderzoek binnen het onderzoeksgebied noodzakelijk is om te bepalen of er daadwerkelijk archeologische waarden aanwezig zijn. Geadviseerd wordt om dit vervolgonderzoek uit te voeren als een archeologische begeleiding van de sloop van de ondergrondse delen van de te slopen bebouwing. Mochten de resultaten van deze begeleiding hier aanleiding toe geven, dan dient ook in de onbebouwde delen die bij de herontwikkeling van de wijk verstoord gaan worden vervolgonderzoek te worden uitgevoerd, nu in de vorm van een proefsleuvenonderzoek.²³

2.260.064.100: Oude IJsselstreek, Ulft, Bomenbuurt - Biezenakker, proefputten/proefsleuven

Het onderzoek volgt op het bureau- en booronderzoek (IVO verkennende fase) uit 2009, waarin vastgesteld werd dat er bewoningssporen uit het Mesolithicum tot de Nieuwe tijd te verwachten zijn (zaak 2.249.413.100). Bij deze zaak is **vondstlocatie 1.090.927** geregistreerd. Tijdens het onderzoek is vastgesteld dat het rivierterras in het noordelijk deel van het onderzoeksgebied hoger ligt dan in de rest van het terrein. In deze zone (en in de overgangszone naar de lager gelegen gebieden) zijn sporen uit de IJzertijd aangetroffen. Deze sporen behoren mogelijk tot (de periferie van) een ijzertijd-nederzetting die zich in noordelijke richting uitbreidt. Ook het vondstmateriaal dat zonder context is gevonden concentreert zich in dit gebied. Er wordt aanbevolen om het hoog gelegen noordelijke deel van het onderzochte gebied door middel van een opgraving te onderzoeken als hier bodemingrepen gepland zijn die dieper gaan dan 0,5 m beneden maaiveld.²⁴

2.267.874.100: Oude IJsselstreek, Ulft, Bomenbuurt - Biezenakker, opgraving

Bij deze zaak is **vondstlocatie 1.099.727** geregistreerd. Tijdens de opgraving in het onderzoeksgebied Ulft-Bomenbuurt zijn de overblijfselen van drie vindplaatsen gedocumenteerd: vindplaats 1 bestaat uit twee groepjes kuilen uit de Midden- Bronstijd, vindplaats 2 uit een nederzettingsterrein uit de late prehistorie t/m de Romeinse tijd en vindplaats 3 uit een serie parallelle greppels uit de Nieuwe tijd. Van vindplaats 2 en 3 waren tijdens het voorafgaande proefsleuvenonderzoek ook al resten aangetroffen. Vindplaats 1 was nog niet bekend. Deze vindplaatsen strekken zich uit over een zandhoogte die gelegen is aan de oostzijde van een laag, vochtig gebied, dat in de prehistorie watervoerend is geweest. Het oudste aangetroffen grondspoor betreft een ondiepe kuil in het noordwesten van vindplaats 2. Deze is 14 C-gedateerd in de eerste helft van de Laat-Neolithicum, globaal omstreeks 2700 voor Chr. Mogelijk betreft het een kleine, natuurlijke depressie waar bij toeval houtskool in is gewaaid. Dit spoor levert daarom geen hard bewijs voor menselijke activiteit in het gebied aan het einde van de Steentijd. Wel met zekerheid door mensenhand tot stand gekomen zijn de groepjes kuilen in het centrale noorden en zuidoosten van het onderzoeksgebied (vindplaats 2). Deze dateren uit de Midden-Bronstijd (1800-1100 voor Chr.). Op basis van een opvallend versierd fragment aardewerk uit één van de sporen, kunnen de kuilen in het zuidoosten omstreeks de 17e eeuw voor Chr. worden geplaatst, het kleinere centraal noordelijke kuilencluster is waarschijnlijk iets jonger. Blijkens het gevarieerde bewoningsafval dat er in is terecht gekomen, hebben deze kuilen, waarvan in ieder geval enkele (afgaande op de steile wand en vlakke bodem) oorspronkelijk een functie als voorraadkuil (mogelijk voor de opslag van zaaigraan) hebben bezeten, vermoedelijk aan de rand van twee woonerven uit de Midden-Bronstijd gelegen. De kern van deze erven moet noordelijk respectievelijk oostelijk buiten het onderzoeksgebied worden gezocht.²⁵

2.334.285.100 en 2.334.293.100: Oude IJsselstreek, Gendringen, Vicarisweg 33, bureauonderzoek en boring

Uit de resultaten van het inventariserend veldonderzoek (verkennende fase) blijkt dat de aangetroffen geologische opbouw voor het uiterst westelijke deel van het onderzochte gebied bestaat uit rivierduinafzettingen met hieronder sterk zandige klei van de Laag van Wijchen en vervolgens vlechtende rivierafzettingen van de Rijn (Laagterras, Formatie van Kreftenheye). Voor het overige deel van het plangebied bestaat de bodemopbouw uit sterk zandige klei van de Laag van Wijchen op vlechtende rivierafzettingen van de Rijn (Terras X, Formatie van Kreftenheye). De bodemopbouw is sterk geroerd/verstoord, als gevolg van graaf- en bouwwerkzaamheden. Het oorspronkelijke bodemprofiel is vanwege de grootschalige verstoringen dan ook niet meer te achterhalen. Op basis van de waargenomen bodemverstoringen kan worden geconcludeerd dat archeologische waarden niet meer worden verwacht of niet meer in situ zullen voorkomen. Vervolgonderzoek wordt niet noodzakelijk geacht.²⁶

2.344.378.100: Oude IJsselstreek, Ulft, plangebied vogelbuurt, begeleiding

Er zijn tijdens het onderzoek in totaal 66 kijkgaten en 9 complete werkputten (bouwblokken) aangelegd. Bij het archeologisch onderzoek binnen het plangebied in de Vogelbuurt te Ulft zijn resten aangetroffen van een deel van een nederzetting of erf uit de periode 600 tot 900 n. Chr., waarin men zich naast de dagelijkse taken ook bezig hield met het vervaardigen van aardewerk en

23 Hebinck 2009b

24 Loonen en Hubers 2009

25 Hermsen en Weis-Konig 2014

26 Ten Broeke 2011

metaal en ook het schoonmaken van dierhuiden. Naast minimaal één huisplattegrond, die goed te vergelijken is met plattegronden uit midden Nederland en Westfalen, zijn ook minimaal vier hutkommen aanwezig geweest op het nederzettingsterrein. Het lijkt erop dat de huisplattegrond en de waterput bij een bewoningsfase hebben behoord te dateren vóór 800 n. Chr. De hutkommen hebben waarschijnlijk, gezien de datering van het vondstmateriaal en overeenkomstige oriëntatie, behoort bij een bewoningsfase uit de 9e eeuw. Het lijkt erop dat dit deel van de nederzetting in de loop van de 9e eeuw is verlaten, waarna het terrein in gebruik werd genomen als akkerland.²⁷

2.437.869.100: Oude IJsselstreek, Ulft, Kindcentrum Oerseveld, proefputten/proefsleuven

Tijdens het proefsleuvenonderzoek in het plangebied Oerseveld-School Noord te Ulft zijn twee vindplaatsen aangetroffen. Vindplaats 1 sluit aan bij vindplaats 2 in het plangebied Biezenakker-Bomenbuurt, dat direct ten oosten en zuiden van het huidige plangebied ligt. In het plangebied Biezenakker-Bomenbuurt was sprake van een nederzetting uit de Vroege-IJzertijd met twee huisplattegronden nabij de werkputten 10 en 12 van het proefsleuvenonderzoek op het Oerseveld. In de vijf werkputten is veel aardewerk aangetroffen uit deze periode in het akkerdek bij de aanleg van het vlak. In de zuidoostelijke werkput zijn daarnaast een kleine concentratie aardewerk en een urn met crematieresten gevonden. Een kuil in de noordoostelijk gelegen werkput is mogelijk ook nog aan deze vindplaats toe te schrijven. De genoemde werkputten liggen op een smalle rug in het landschap. De begrenzing van deze hoge rug lijkt tevens de begrenzing van de nederzetting te vormen. Vindplaats 2 beslaat het gehele plangebied Oerseveld-School Noord en omvat een greppelsysteem dat vermoedelijk in de 16e tot 18e eeuw te dateren is. Ook deze vindplaats is in het naastgelegen plangebied Biezenakker-Bomenbuurt al aangetroffen. Op basis van de behoudenswaardigheid van vindplaats 1 wordt geadviseerd om een opgraving uit te voeren indien ingrepen dieper dan 40 cm reiken. Het gaat hier om een oppervlakte van circa 3000 m². Een opgraving zou zich moeten richten op het verdere verloop van de nederzetting en de vraag of zich meer graven in de directe omgeving bevinden en er dus sprake is van een grafveld.²⁸

2.458.718.100: Oude IJsselstreek, Ulft, Kindcentrum Oerseveld, opgraving

Tijdens onderhavig onderzoek zijn archeologische resten uit de Vroege- tot Midden-IJzertijd aangetroffen. Vrijwel alle aangetroffen sporen behoren tot de nederzetting die tijdens het onderzoek Biezenakker-Bomenbuurt (zaak 2.267.874.100) is opgegraven. In het noordelijke deel daarvan zijn twee huisplattegronden aangetroffen uit de Vroege-IJzertijd. Rondom deze huizen was de opgravingsplattegrond destijds opvallend 'leeg'. Het tijdens het proefsleuvenonderzoek (zaak 2.437.869.100) aangetroffen graf met urn en crematieresten lag vlak ten westen van de huizen. Ook tijdens onderhavig onderzoek zijn zeer weinig sporen aangetroffen. Het 'lege' beeld van de eerdere opgraving wordt bevestigd. Er zijn geen sporen aangetroffen, die zonder meer als crematiegraf kunnen worden geïnterpreteerd. Een restant van een kuil bevatte enkele fragmenten verband tot van een adolescent of een vrouw. Dit spoor zou wellicht een slecht bewaard graf kunnen zijn. Verder interessant zijn de aardewerkconcentraties die nabij de (mogelijke) crematiegraven zijn gevonden. Deze vormen mogelijk de weerslag van een of ander ritueel. Het houtskool van voornamelijk hazelaar in een houtskoolrijke laag in een kuil kan dit mogelijk ondersteunen. Uit latere bronnen is bekend dat hazelaar voor de Germanen een heilige boom was en dus wellicht speciaal is uitgezocht voor gebruik bij een ritueel.²⁹

4.896.924.100: Oude IJsselstreek, Ulft, Vogelenzangweg 31, boring

Het onderzoek is uitgevoerd in 2020 op de plek van een parkeerplaats. Het rapport is niet beschikbaar.

4.995.769.100: Oude IJsselstreek, Ulft, Vogelbuurt fase 8 (Oerseveld en Mezenpad), boring

Binnen het plangebied komen diverse holocene rivierafzettingen van de stroomgordel van de Oude IJssel voor en terrasrestrug-afzettingen. Er is sprake van een verloop in de bodemopbouw. In het noordelijk deel betreft het verloop van noord naar zuid een overgang van oever- op beddingafzettingen naar oever- op crevasse-afzettingen. In één boring zijn de oeverafzettingen niet meer intact aanwezig, maar komen deze als verstoord pakket op de beddingafzettingen voor. In het zuidelijk deel vindt van west naar oost een verandering plaats van oever- op crevasse-afzettingen naar crevasse- op geulafzettingen naar crevasse- op terrasrest-rug-afzettingen. Van bodemvorming is in het plangebied geen sprake. Uit het uitgevoerde onderzoek blijkt dat de bodem in het gebied grotendeels diep verstoord is. Ook blijkt dat de bodem van nature op een vrije natte en dynamische plek lag met veel invloed van de Oude IJssel. Een (intacte) archeologische vindplaats wordt daarom niet verwacht. Een archeologisch vervolgonderzoek is daarom ook niet noodzakelijk.³⁰

5.042.633.100: Oude IJsselstreek, Ulft, kabeltracé windpark Netterden/Ulft, boring

Booronderzoek dat in augustus 2021 is uitgevoerd door Antea in een tracé langs de weg aan de

27 Wemerman 2014

28 Prangma en Heijting 2014

29 Prangma 2015

30 Van der Kuijl, Woolschot en Assië 2021

noordkant van het plangebied (Varsselderseweg en 't Goor). Het rapport is nog niet beschikbaar. De eerste bevindingen luiden "veldwerk uitgevoerd conform goedgekeurd PVA, resultaten volgen in rapportage conform BRL4000".
protocol 4003".

Vondstlocaties los

1.028.013: Oude IJsselstreek, Gendringen, De Pol, Tamboerpad

Vondst uit 1961 van fragmenten handgevormd aardewerk (Bronstijd) gedaan ter hoogte van akkers 600 m zuidoostelijk van het plangebied. Waarschijnlijk gaat het om oppervlaktevondsten. Nu zijn deze akkers bebouwd en bevindt zich hier de straat De Vendeliers.

1.036.610: Oude IJsselstreek, Uift, De Pol, Ruvenkamp

Vondst uit 1963 van fragmenten handgevormd aardewerk (Bronstijd / IJzertijd) gedaan ter hoogte van akkers 500 m zuidoostelijk van het plangebied. Waarschijnlijk gaat het om oppervlaktevondsten. Nu zijn deze akkers bebouwd en bevindt zich hier de straat Ruvenkamp.

1.048.828: Oude IJsselstreek, Uift, Vendeliers

Vondst uit 1985 van fragmenten handgevormd aardewerk (IJzertijd) gedaan ter hoogte van akkers 500 m zuidoostelijk van het plangebied. Waarschijnlijk gaat het om oppervlaktevondsten. Nu zijn deze akkers bebouwd en bevindt zich hier de straat Vendeliers.

1.069.797: Oude IJsselstreek, Uift, De Rieze Iv, proefputten\proefsleuven

Zie ook zaak 2.006.989.100. Grondsporen werden vooral aangetroffen op de flank van het terrasrestant. Bovenop waren de sporen zeer slecht leesbaar. Vlak lag op 50 cm beneden maaiveld. Behalve proefsleuven werd het terrein ook onderzocht d.m.v. een groot aantal boringen.

Op deze locatie zijn de volgende vondsten geregistreerd:

- 1 stuks, glas, onbekend, IJzertijd: "Glas pasta". Daarnaast 2 andere fr. Glas.
- 137 stuks, keramiek, aardewerk, handgevormd, IJzertijd: Uit sporen, boringen alsook aanlegvondsten.
- 9 stuks, bot, bot, IJzertijd - Nieuwe Tijd Midden
- 2 stuks, vuursteen, onbekend, IJzertijd - Nieuwe Tijd Midden
- 5 stuks, steen, maalsteen:ligger, IJzertijd: Uit sporen en "puntvondsten". NB: 1 van de 5 bestaat uit aantal brokken.
- Onbekend aantal, steen, onbekend, IJzertijd: "Natuursteen". Totaal 64, incl. maalsteenfragmenten.

Tabel 4: Archeologische terreinen, zaken en vondstlocaties ca. 300 m van het plangebied.

In het plangebied bevinden zich geen rijksmonumenten. Het woonhuis en de voormalige boerderij aan de Biezenakker 8 zijn een gemeentelijk monument.³¹

³¹ <https://www.oude-ijsselstreek.nl/sites/default/files/2020-11/Gemeentelijke%20monumentenlijst%20gemeente%20Oude%20IJsselstreek%20voor%20website.pdf>

9 Gespecificeerde verwachting

Het plangebied ligt in het archeologisch landschap 'Lage Rijnterrassen', in de landschapszone rivierduinen.³² De lage Rijnterrassen worden gevormd tijdens het Weichselien (de laatste ijstijd, circa 116.000 tot 10.000 jaar geleden). Het plangebied ligt op de plek waar zich langs de riviervlaktes rivierduincomplexen hebben gevormd. De hoge delen (terrassruggen al dan niet afgedekt met rivierduinafzettingen) zijn lange tijd gebruikt als landbouwgebied. Een deel van het plangebied is met boringen en proefsleuven onderzocht. Daaruit blijkt dat de ooivaaggronden die hier op de bodemkaart staan gekarteerd vermoedelijk zijn ontstaan door langdurige bemesting met potstalmest vermengd met grasplaggen. In en onder deze plaggendecken kunnen zich archeologische resten bevinden. Dit bleek onder meer uit een proefsleuvenonderzoek en opgravingen direct ten zuiden van het plangebied waar in deze landschappelijke context nederzettingenresten zijn opgegraven uit de prehistorie met het sporenvak onder de bruine toplaag (het plaggendeck). Direct ten noorden van het plangebied ligt een AMK terrein met sporen van bewoning uit het Laat Neolithicum en Bronstijd. Deze sporen liggen daar ook onder de bruine laag (het plaggendeck).

In de lage delen van het plangebied (de zuidwestrand en een strook in het noorden) is de kans op het aantreffen van prehistorische nederzettingssporen vrij klein. Wel moet in deze zones rekening worden gehouden met resten van bewoning uit latere perioden aangezien bekend is dat in deze zones begin 19^e eeuw een aantal erven lagen. Daarnaast kan in de nattere delen sprake zijn van resten gerelateerd aan ijzerwinning en kleiwinning en aan resten van de 'natte context', zoals resten van visvangst, jacht, rituelen en doorwaardbare plaatsen.

De verwachting wordt als volgt gespecificeerd:

1. *Datering*

In het plangebied kunnen archeologische resten aanwezig zijn uit alle perioden. Gezien de bekende vondsten in de omgeving moet vooral rekening worden gehouden met resten uit de Bronstijd en IJzertijd onder een plaggendeck.

Er zijn landschappelijke elementen herkenbaar die het gebied geschikt kunnen maken voor de vestiging van kampementen van jager-verzamelaars (Paleolithicum tot en met Vroeg Neolithicum), met name de aanwezigheid van terrassruggen met water langzij. Wel is een groot deel van het plangebied waarschijnlijk geploegd geweest en kunnen de ondiepe kwetsbare sporen, voor zover ze aanwezig zijn, verstoord zijn geraakt. Aangezien een veldtoets in een groot deel van het plangebied nog moet worden uitgevoerd, moet nader worden bepaald in welke mate met deze periode nog rekening moet worden gehouden.

2. *Complextype*

Er moet rekening gehouden worden met archeologische resten uit de periode van jager-verzamelaars, landbouwsamenlevingen en staatssamenlevingen gerelateerd aan bewoning, economie (o.a. ijzerwinning, kleiwinning), infrastructuur, rituelen en begravingen.

3. *Omvang*

Archeologische resten gerelateerd aan bewoning uit de periode van de landbouwsamenlevingen en staatssamenlevingen kunnen worden beschouwd als

³² Rensink e.a. 2015

vlakelementen met variabele omvang (klein tot groot). Sommige complextypen kunnen zich ook als puntelementen manifesteren (begravingen, depots) of als lijnelementen (wegen, watergangen, percelering). Archeologische resten van jager-verzamelaars kunnen worden beschouwd als vlakelementen met kleine tot zeer kleine omvang.

4. *Diepteligging*

De top van het archeologische sporenniveau wordt verwacht onder de bouwvoor. De top van het bodemprofiel bestaat in een groot deel van het plangebied waarschijnlijk uit een bruin plaggendek dat door potstalmest vermengd met grasplaggen is ontstaan. Uit een booronderzoek dat in het zuiden van het plangebied is uitgevoerd blijkt dat de dikte van dit dek 50 tot 100 cm is.³³

5. *Gaafheid en conservering (fysieke kwaliteit)*

De grondwatertrap is VII in het oosten en noordwesten van het plangebied en VI in het midden en zuiden. Dit betekent dat de organische artefacten vaak boven het grondwater zullen liggen en de verwachte conservering daarvan matig tot laag. De fysieke kwaliteit van de sporen en artefacten is bij het proefsleuvenonderzoek ook als midden of laag gescoord.³⁴

6. *Locatie*

In het hele plangebied kunnen archeologische resten aanwezig zijn. Een onderscheid kan worden gemaakt op basis van de hoogteligging. De lage delen (langs de westrand van het plangebied en een strook in het noorden) zullen waarschijnlijk ongeschikt zijn voor bewoning. Hier moet vooral rekening worden gehouden met resten gerelateerd aan de natte context (zie introductie) en gerelateerd aan delfstoffenwinning. In de rest van het plangebied kunnen bewoningsresten (met name uit de prehistorie) aanwezig zijn onder de bruine laag (het vermoedelijke plaggendek).

De grens tussen deze twee eenheden is voldoende zeker in het reeds met boringen onderzochte deel van het plangebied. Het lage deel omvat de zone aangeduid als restgeul en beekafzettingen Riezengraaf in figuur 16. Het hoge deel omvat de terrasvlakte (inclusief restgeul) en terrasrug.

In het westen bevinden zich tot slot, op de overgang van deze twee zones een aantal historische erven bij 'De Maaltjes' (figuur 20).

7. *Uiterlijke kenmerken (prospectie kenmerken):*

Archeologische resten van jager-verzamelaars bestaan hoofdzakelijk uit ondiepe sporen (haardkuilen) en strooiingen van vuursteen. Daarnaast kunnen resten zonder bodemkundige context zoals vuurstenen werktuigen (pijlpunten, bijlen) en wildvallen aanwezig zijn. Archeologische resten uit landbouwsamenlevingen kunnen bestaan uit sporen in de natuurlijke ondergrond zoals resten van beer- en/of waterputten of afvalkuilen, paalsporen en greppels. Daarnaast kunnen fragmenten aardewerk (urnen), crematieresten en inhumaties aanwezig zijn. Fragmenten hiervan kunnen door ploegwerkzaamheden ook in de bouwvoor of (als deze aanwezig is) bouwlanddek aanwezig zijn. Archeologische resten van staatsamenlevingen ter hoogte van de historische erven bestaan uit muurwerken, putten, greppels en artefacten, gerelateerd aan het dagelijkse gebruik van een boeren erf. Daarnaast kunnen sporen van ontginningen aanwezig zijn. Bebouwing uit de Late Middeleeuwen of Nieuwe tijd wordt in het

³³ Hebinck 2009a; Prangma en Heijting 2014

³⁴ Loonen en Hubers 2009

plangebied niet verwacht.

Prospectiekenmerken: Archeologische resten in dit landschap kenmerken zich hoofdzakelijk door de aanwezigheid van een sporenniveau. Resten van vuursteenvindplaatsen kunnen het beste worden opgespoord door uit te gaan van een spreiding van artefacten.

8. Mogelijke verstoringen

Een groot deel van het plangebied is grasland en bouwland. De bodem op deze percelen is vermoedelijk grotendeels intact.

Ter hoogte van de sportvelden in het oosten van het plangebied moet rekening worden gehouden met diepe grondverstoringen vanwege de aanleg van deze velden waarbij meestal de bodem wordt verbeterd en gedraineerd.

10 Conclusie

1. *Waaruit bestaan de voorgenomen bodemingrepen?*

In het plangebied worden woningen met omringende voorzieningen en inrichting gerealiseerd.

2. *Wat is de landschappelijke ligging van het plangebied in termen van geomorfologie, geologie en bodemkunde?*

Het plangebied ligt in het archeologisch landschap 'Lage Rijnterrassen', in de landschapszone rivierduinen. Het plangebied ligt op de plek waar zich langs de riviervlaktes rivierduincomplexen hebben gevormd. De hoge delen (terrassruggen al dan niet afgedekt met rivierduinafzettingen) zijn lange tijd gebruikt als landbouwgebied. In het plangebied liggen ooivaaggronden in oude rivierklei. De bovengrond is vaak bruin en vermoedelijk zijn de gronden opgehoogd door potstalbemesting vermengd met grasplaggen.

3. *Is sprake van bekende bodemverstoringen?*

Bij de sportvelden in het oosten van het plangebied rekening gehouden worden met diepe bodemverstoringen. Verder zijn geen grootschalige verstoringen of ontgrondingen bekend.

4. *Wat is de historische ontwikkeling van het plangebied?*

Het plangebied ligt ruim één kilometer ten noordwesten het kasteelterrein van Ulft. Rondom dit terrein is vanaf de 16e eeuw een dorp ontstaan. Minstens zo oud zijn de gehuchten Oer, De Pol en Varsselder die enkele honderden meters van het plangebied verwijderd liggen. Het buurtschap Oer wordt genoemd op een kaart uit de 17e eeuw. Het plangebied is waarschijnlijk onderdeel van dit buurtschap of van het zuidoostelijker gelegen buurtschap De Pol. Deze buurtschappen zijn onderdeel van De heerlijkheid (of bannerij) Wisch, wat op zijn beurt deel is van het graafschap Zutphen. Het is niet bekend of in deze periode bebouwing staat in het plangebied.

Begin 19^e eeuw (kadastrale minuut) lopen er geen (belangrijke) wegen door het plangebied. Het is overwegend in gebruik als bouwland. Langs de zuidwestgrens ligt een strook bij het dal van de Rieze dat als weiland wordt gebruikt. Op de rand van de weilanden en bouwlanden liggen in dit gebied een aantal erven. Een lage strook in het noorden is ook grasland.

In de loop van de 19^e en 20^e eeuw breidt de bebouwing langzaam uit en worden een aantal verharde wegen aangelegd. In de jaren 70 of 80 van de 20^e eeuw worden in het oosten van het plangebied een aantal sportvelden gerealiseerd.

5. *Is sprake van bekende archeologische waarden (zoals AMK terreinen, vondstlocaties, historische kernen) in het plangebied en directe omgeving, en zo ja welke?*

In het plangebied liggen geen (delen van) AMK terreinen.

In het plangebied ligt één vondstlocatie (1.090.568) behorende bij het booronderzoek van Hebinck uit 2009.³⁵ Het gaat echter om materiaal (onder andere puin, rood geglazuurd aardewerk) dat niet wijst op een vindplaats *in situ*.

³⁵ Hebinck 2009a

In het plangebied liggen vier historische erven aan de zuidwestkant (kadastrale minuut figuur 20), ter hoogte van de huidige erven Biezenakker 39, 41 (inclusief het perceel ten zuiden van nummer 41), 43 en 45.

Direct ten zuidoosten van het plangebied zijn resten van een nederzetting uit vermoedelijk de Vroege IJzertijd aangetroffen. De resten bevinden zich op een rug in het landschap. Op de rug zijn tevens resten van een crematiegraf aangetroffen. Op deze locatie zijn daarnaast ook nog kuilen uit de Midden-Bronstijd en greppels uit de Nieuwe tijd (16^e tot 18^e eeuw) aangetroffen.

In de Vogelbuurt, direct ten oosten van het plangebied, is de bodem grotendeels intact. Het grootste deel van het onderzochte gebied ligt op een terrasrug met dekzand. Tevens is een restgeul aanwezig. Tijdens een archeologische begeleiding zijn resten aangetroffen van een nederzetting (huisplattegrond en hutkommen) uit de 7^e tot 9^e eeuw. De resten zijn aangetroffen op de hogere delen van een rivierduin. De nederzetting is in de loop van de 9^e eeuw verlaten en in gebruik genomen als bouwland. In de afdekkende akkerlaag zijn vondsten aangetroffen uit de periode 600 tot 750 na Christus.

Ongeveer 50 m ten noorden van het plangebied ligt een AMK-terrein met sporen van bewoning uit het Laat Neolithicum en Bronstijd. In 1999 heeft op en rond dit een terrein een archeologisch booronderzoek plaatsgevonden waarbij op een terrasrug archeologische indicatoren (aardewerk- en vuursteenfragmenten) aangetroffen die in het Neolithicum of (Late) Bronstijd gedateerd kunnen worden. Bij het opvolgende proefsleuvenonderzoek zijn archeologische sporen en aardewerkfragmenten aangetroffen die gedateerd zijn in de IJzertijd. De archeologische resten behoren tot een vindplaats op de hoogste delen van de terrasrug.

6. *Kunnen archeologische resten in het plangebied aanwezig zijn? Zo ja, wat is daarvan op hoofdlijnen de omvang, ligging, aard en datering?*

In het plangebied kunnen archeologische resten aanwezig zijn uit alle perioden. Gezien de bekende vondsten in de omgeving moet vooral rekening worden gehouden met resten uit de Bronstijd en IJzertijd onder een plaggendeek. Een nederzetting die direct ten zuiden van het plangebied is opgegraven, kan doorlopen tot in het plangebied. In het westen van het plangebied moet rekening worden gehouden met de bovengenoemde historische erven. Mogelijk heeft ter hoogte van deze erven ook in de 18^e eeuw of daarvoor bebouwing gestaan. In de lage delen moet rekening worden gehouden met resten uit de 'natte context', specifiek met resten gerelateerd aan ijzerwinning en kleiwinning. Zie verder de gespecificeerde verwachting in paragraaf 9.

7. *Worden deze archeologische waarden verstoord door de voorgenomen bodemingrepen? Zo ja, op welke wijze?*

Het plan is nog zeer schetsmatig. Informatie over de omvang en diepte van eventuele bodemingrepen is nog niet bekend. Wel kan er van worden uitgegaan dat bij de realisatie van woningen, infrastructuur, waterberging en landschappelijke inpassing gegraven zal worden tot circa één meter diepte, of dieper. Daarbij wordt waarschijnlijk het relevante archeologische niveau (onderzijde plaggendeek) vergraven.

8. *Welke vervolgstap(pen) kunnen worden genomen om rekening te houden met (mogelijke) archeologische resten? Indien vervolgonderzoek wordt geadviseerd: Welke methode(n), techniek(en) en strategie(ën) van Inventariserend veldonderzoek zijn hiervoor geschikt?*

Als bodemingrepen plaatsvinden dieper dan 30 cm dan wordt aanbevolen vervolgstappen te ondernemen. De te nemen vervolgstappen staan in kaart weergegeven in figuur 35.

Een groot deel van het plangebied is nog nooit in het veld onderzocht. Aanbevolen wordt om in dit deel de aard- en intactheid van het bodemprofiel nader te bepalen en zo de archeologische verwachting te controleren en te verfijnen. Dit kan het beste worden gedaan met een verkennend archeologisch booronderzoek. Op basis van dit booronderzoek kan dan worden bepaald of en welk vervolgonderzoek verder moet worden uitgevoerd, zoals proefsleuvenonderzoek al dan niet als variant begeleiding. Als bij de start van eventueel booronderzoek de resultaten van het onderzoek bij Vogelenzangweg 31 (zaak 4.896.924.100) inmiddels beschikbaar zijn, dan moeten de resultaten daarvan worden beoordeeld en mogelijk kunnen de boringen op dat perceel vervallen.

Het zuidoostelijke deel van het plangebied is in 2009 al met boringen onderzocht. Aanbevolen wordt om een kartering uit te voeren in de zone die toen als terrasvlakte en terrasrug zijn aangeduid. Waarschijnlijk gaat het om een gebied met rivierduinafzettingen waarop een bruin plaggendek ligt. Omdat archeologische resten zich in deze zone hoofdzakelijk manifesteren als een sporenniveau is het uitvoeren van een proefsleuvenonderzoek de meest geschikte optie. Hiermee kunnen eventuele archeologische resten ook worden gewaardeerd. Op basis van dit onderzoek kan vervolgens worden besloten of er behoudenswaardige archeologische resten zijn, en of deze al dan niet bewaard kunnen blijven in de bodem, of dat deze moeten worden opgegraven.

Ook in het gebied "Restgeul en Beekafzettingen Riezengraaf" kunnen archeologische resten aanwezig zijn. Deze zone correspondeert met wat op de beleidskaart van de gemeente staat omschreven als "Gebied met een specifieke verwachting (geulenstelsel Oude IJssel): in deze gebieden geldt een specifieke archeologische verwachting voor bijvoorbeeld infrastructuur (o.a. paden, bruggen, versterkingen) of rituele deposities. De conservering van organisch materiaal (zoals bijvoorbeeld hout, leer en bot) is in deze natte zones doorgaans erg goed. Door de geringe vindplaatsdichtheid is de opsporing door middel van verkennend veldonderzoek lastig." Aanbevolen wordt daarom om alle bodemingrepen in deze zone archeologische te laten begeleiden. Formeel is dit een proefsleuvenonderzoek variant begeleiding. Tijdens dergelijk onderzoek worden eventuele archeologische resten gedocumenteerd die bij werkzaamheden worden ontdekt. Zo nodig kan worden opgeschaald naar een opgraving.

11 Advies

In het plangebied kunnen archeologische resten aanwezig zijn. Bureau voor Archeologie adviseert hiermee rekening te houden door, in die zones waar bodemingrepen van meer dan 30 cm zijn voorzien, nader onderzoek uit te voeren. De adviezen staan in kaart in figuur 35.

Een groot deel van het plangebied (grotweg het midden en noorden) is nog niet eerder in het veld onderzocht (gele zone in figuur 35). Aanbevolen wordt om in dit deel een verkennend booronderzoek uit te laten voeren. Op basis van dit booronderzoek kan dan worden bepaald of en welk vervolgonderzoek moet worden uitgevoerd.

Aanbevolen wordt om in het zuidoostelijke deel van het plangebied een proefsleuvenonderzoek uit te laten voeren om de aan- of afwezigheid van eventuele archeologische resten in kaart te brengen, en om eventuele resten te waarderen (rode zone in figuur 35). Op basis van dit onderzoek kan vervolgens worden besloten of er behoudenswaardige archeologische resten zijn, en of deze al dan niet bewaard kunnen blijven in de bodem, of dat deze moeten worden opgegraven.

Aanbevolen wordt om in het zuidwestelijke deel van het plangebied alle graafwerkzaamheden archeologisch te laten begeleiden (blauwe zone in figuur 35).

De werkwijze van de begeleiding en van het proefsleuvenonderzoek dient vastgelegd te worden in een door de bevoegde overheid goed te keuren Programma van Eisen (PvE).

11.1 Status en inhoudelijke afstemming bevoegde overheid

De eerste versie van het rapport is van 14 oktober 2022. De eerste versie is ter beoordeling aangeleverd bij bevoegde overheid. De archeologisch deskundige heeft de eerste versie van rapport beoordeeld (Omgevingsdienst Achterhoek; zaak 2022EA1488; 19 december 2022). De opmerkingen uit de betreffende beoordeling zijn verwerkt in onderhavige versie van het rapport.

12 Literatuur

- Actueel Hoogtebestand Nederland. 2018. 'AHN3'. Digitale Hoogtekaart. <https://ahn.arcgisonline.nl/ahnviewer/>.
- Alterra. 2014. 'Bodemkaart van Nederland, schaal 1:50.000, digitale en landsdekkende versie'. Wageningen.
- Brugman, B. A., E. Eimermann, R. M. van Heeringen, J. J. W. de Moor, R. Schrijvers en B. Quadflieg. 2015. 'Cultuurhistorische inventarisatie, waarden-, verwachtingen- en maatregelenkaart als basis voor het archeologiebeleid van de gemeente Oude IJsselstreek'. V653. Vestigia rapport. Vestigia BV. Gemeente Oude IJsselstreek. <https://www.oude-ijsselstreek.nl/archeologie-cultuurhistorie-en-erfgoedverordening>.
- Cohen, K. M., E. Stouthamer, W. Z. Hoek, H. J. A. Berendsen en H. F. J. Kempen. 2009. *Zand in banen: zanddiepte-kaarten van het Rivierengebied en het IJsseldal in de provincies Gelderland en Overijssel*. Utrecht; Arnhem: Universiteit Utrecht; Provincie Gelderland].
- Cohen, K. M., E. Stouthamer, H. J. Pierik en A. H. Geurts. 2012. 'Digitaal Basisbestand Paleogeografie van de Rijn-Maas Delta'. Dept. Physical Geography. Utrecht University. <http://persistent-identifier.nl/?identifier=urn:nbn:nl:ui:13-nqjn-zl>.
- Fotograaf Provincie Gelderland. 1995a. 'Luchtfoto N817'. <https://proxy.archieven.nl/0/93A34E26793B45B09A89E340F0A4624F>.
- . 1995b. 'Luchtfoto N817'. <https://proxy.archieven.nl/0/7706FE55259148A7A6EDC51174EDD678>.
- Hebinck, K. A. 2009a. 'Een archeologisch BO en IVO door middel van boringen op de Biezenakker te Ulft, gemeente Oude IJsselstreek (Gld)'. ARC-Rapporten 2009–145. Archaeological Research and Consultancy.
- . 2009b. 'Een archeologisch BO en IVO door middel van boringen in de Vogelbuurt te Ulft, gemeente Oude IJsselstreek (Gld)'. ARC-Rapporten 2009–146. Archaeological Research and Consultancy.
- Hermesen, I. C. G. en S. Weis-König. 2014. 'Definitief Archeologisch Onderzoek Biezenakker (Bomenbuurt) te Ulft'. Archeodienst Rapport 264. Archeodienst Gelderland.
- Het waterschapshuis. 1996. 'ahn1 downloads'. <https://api.ellipsis-drive.com/v2/ogc/wfs/050cc269-5ee8-4a71-a0ec-7bfd73179dc2?request=getCapabilities>.
- 'HISGIS Gelderland'. 2019. <https://hisgis.nl/projecten/gelderland/>.
- Kadaster. 2013. 'BAG-Viewer'. <http://bagviewer.geodan.nl/index.html>.
- Klosterman, J. 1997. 'Erläuterungen zu Blatt C 4302 Bocholt'. Geologische Karte von Nordrhein-Westfalen. Geologisches Landesamt Nordrhein-Westfalen.
- Lohof, E. 1999. 'Bestemmingsplan De Rieze IV te Ulft, gemeente Genderingen : een aanvullende archeologische inventarisatie (AAI)'. RAAP rapport 488. RAAP Archeologisch Adviesbureau.
- . 2000. 'Archeologische onderzoek op het bedrijventerrein: "De Rieze IV" te Ulft'. ADC Rapport 24. ADC ArchoProjecten.
- Loonen, A. F. en J. Hubers. 2009. 'Een proefsleuvenonderzoek aan de Biezenakker te Ulft (eerste fase)'. Archeodienst Rapport 23. Archeodienst Gelderland.
- Maas, G. J., W. M. van der Meij, S. P. J. van Delft en A. H. Heidema. 2019. 'Toelichting bij de legenda Geomorfologische kaart Nederland 1:50.000 (2019), achtergronddocument bij het landsdekkende digitale bestand'. Wageningen: Wageningen Environmental Research.

- <http://legendageomorfologie.wur.nl/>.
- de Mulder, E. J. F. 2003. *'De ondergrond van Nederland'*. Wolters-Noordhoff.
- Onbekende Cartograaf. 1670. *'De hoogheid Wisch tussen Terborg en Gendringen'*. Inv.nr. 5528. 0124 Hof van Gelre en Zutphen.
<https://permalink.geldersarchief.nl/A44EFDCF15624211BDF20D1B94C2AE76>.
- Prangma, N. M. 2015. *'Een archeologische opgraving op het Oerseveld te Ulft, plangebied School-Noord'*. Archeodienst Rapport 613. Archeodienst.
- Prangma, N. M. en F. J. Heijting. 2014. *'Ulft-Oerseveld school Ulft-Noord Een proefsleuvenonderzoek'*. Archeodienst Rapport 503. Archeodienst.
- Rensink, E., H. J. T. Weerts, M. Kosian, H. Feiken en B. I. Smit. 2015. *'Archeologische Landschappenkaart van Nederland. Methodiek en kaartbeeld'*. Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.
<https://doi.org/10.17026/dans-xf6-ywnd>.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. 2016. *'Kaart van verdedigingswerken, alle linies en stellingen'*. <https://landschapinnederland.nl/bronnen-en-kaarten/militaire-landschapskaart>.
- . 2021. *'Archis3 - Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed'*.
<https://archis.cultureelerfgoed.nl/#/login>.
- Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en Data Archiving and Networking Services. *'e-depot voor de Nederlandse archeologie'*. <http://www.edna.nl>.
- 'Ruimtelijkeplannen.nl'*. 2014. Geraadpleegd augustus 12.
<http://www.ruimtelijkeplannen.nl/web-roo/roo/bestemmingsplannen?tabFilter=ACTUEEL>.
- van der Sijs, N. 2010. *'Etymologiebank'*. <http://www.etymologiebank.nl>.
- SIKB. 2018. *'BRL 4000: Beoordelingsrichtlijn Archeologie, versie 4.1'*. SIKB.
https://www.sikb.nl/doc/BRL4000/BRL%20SIKB%204000%20Archeologie%20versie%204_1.pdf.
- Spronk, J. 2020. *'Bodemfunctieklassenkaart en bodemkwaliteitskaart Regio Achterhoek'*. SOB011396. Lievense Milieu B.V.
- Stichting RAAP. 2017. *'Indicatieve Kaart Militaire Waarden (IKME)'*.
- Ten Broeke, E. M. 2011. *'Eindrapportage archeologisch onderzoek Vicarisweg 33 te Varsselder'*. Econsultancy-rapport 11065654. Econsultancy BV.
- Van der Kuijl, E. E. A., D. Woolschot en C. Assië. 2021. *'Bureauonderzoek en Verkennend Booronderzoek Archeologie Plangebied Vogelbuurt fase 8 te Ulft Gemeente Oude IJsselstreek'*. Hamaland rapport 213204. Hamaland Advies.
- Versfelt, H. J. 2011. *Kaarten van Gelderland 1773-1813. Achterhoek, Liemers, Arnhem-Nijmegen*. Gieten: H.J. Versfelt.
- Wemerman, P. J. L. 2014. *'Ulft in de Vroege Middeleeuwen bewoningsresten uit de 7e tot 9e eeuw binnen het plangebied Vogelbuurt te Ulft gemeente Oude IJsselstreek'*. Econsultancy-rapport 11085974. Econsultancy BV.
- Willemse, N. W. en M. H. J. M. Kocken. 2012. *'Archeologie met Beleid. Afwegingskader voor archeologiebeleid in de regio Achterhoek'*. RAAP-rapport 2501. Weesp.

Figuren

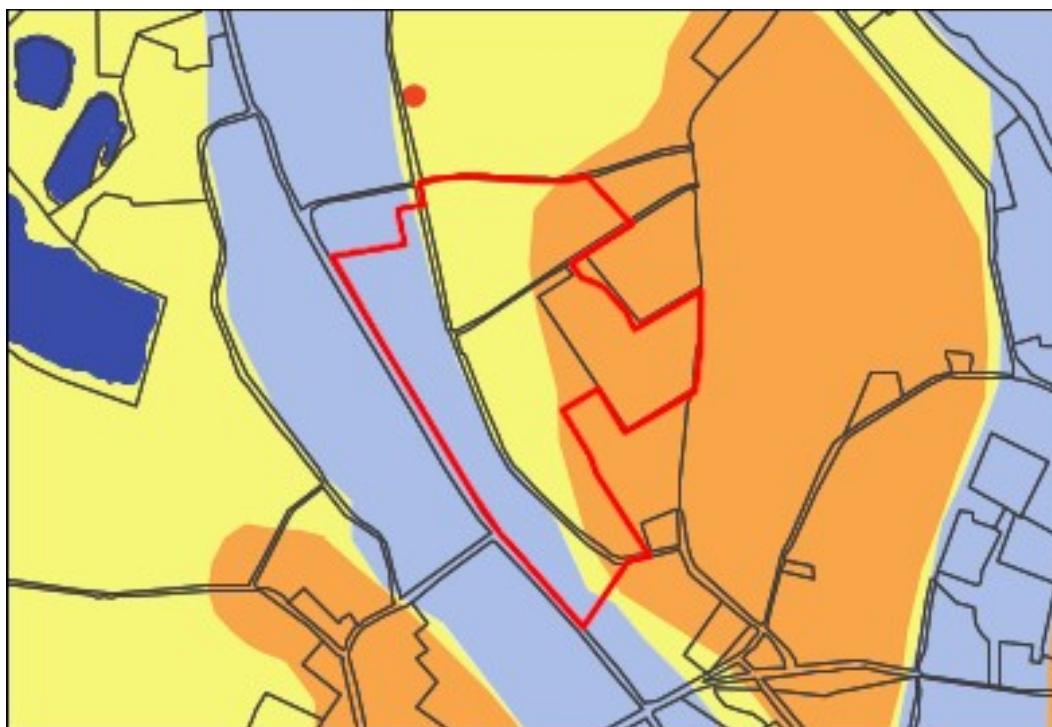
Figuur 2: Luchtfoto actueel.

Figuur 3: Topografische kaart.

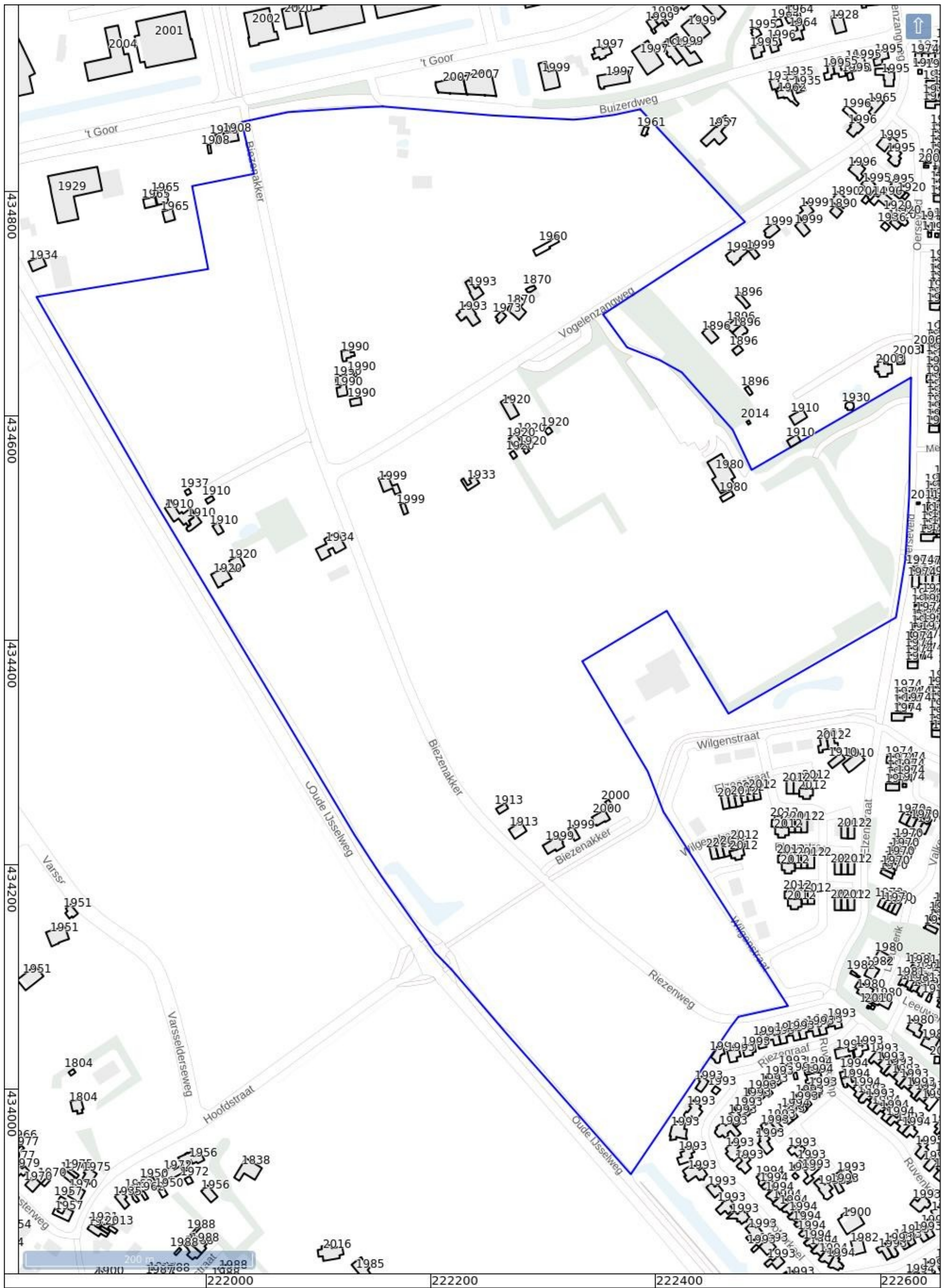

Figuur 4: Plangebied (rood) met onderzoeksgebied (onderbroken lijn; www.opentopo.nl).

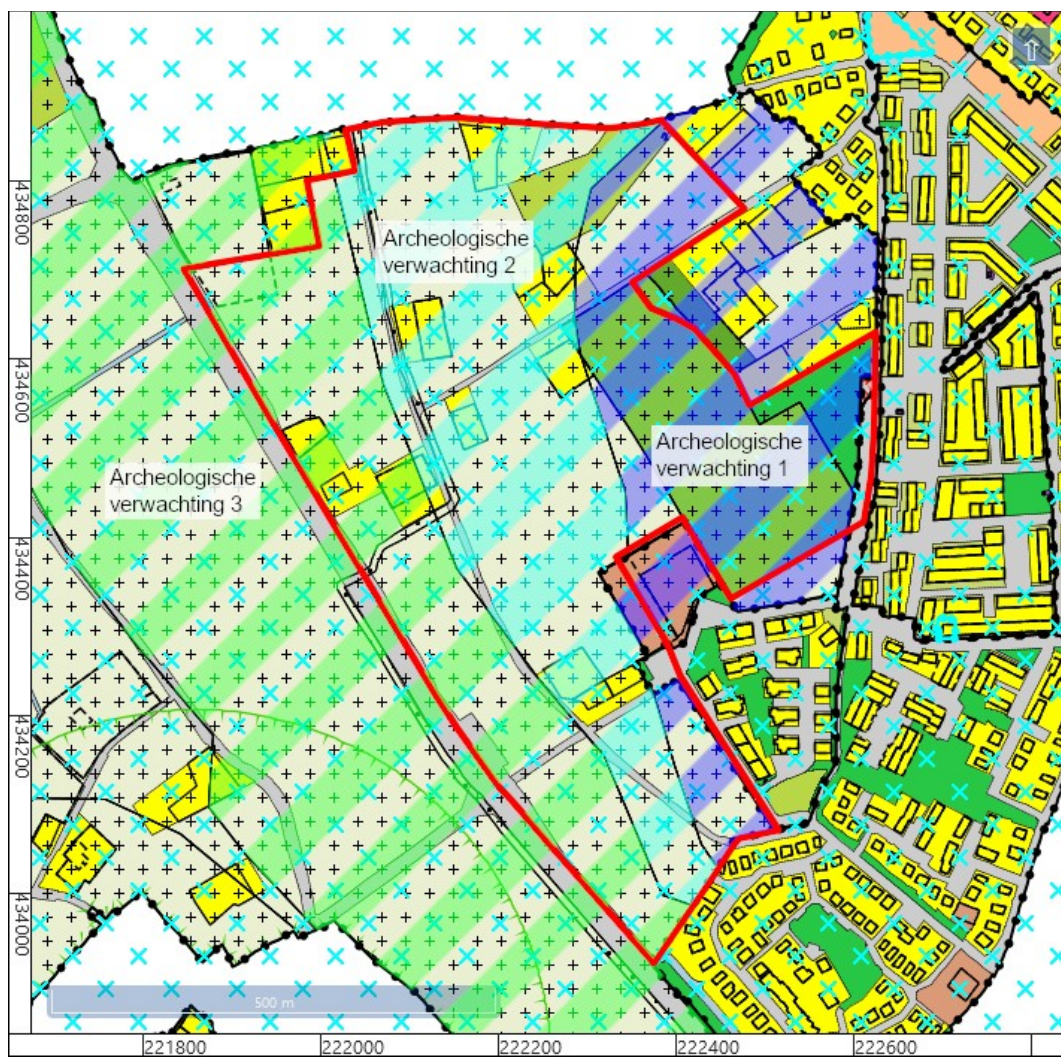

- Categorie 2: Archeologische waarde
- Categorie 4: Hoge archeologische verwachting
- Categorie 5: Gematigde archeologische verwachting
- Categorie 6: Specifieke archeologische verwachting -
geulenstelsel dal Oude IJssel
- Categorie 8: Water

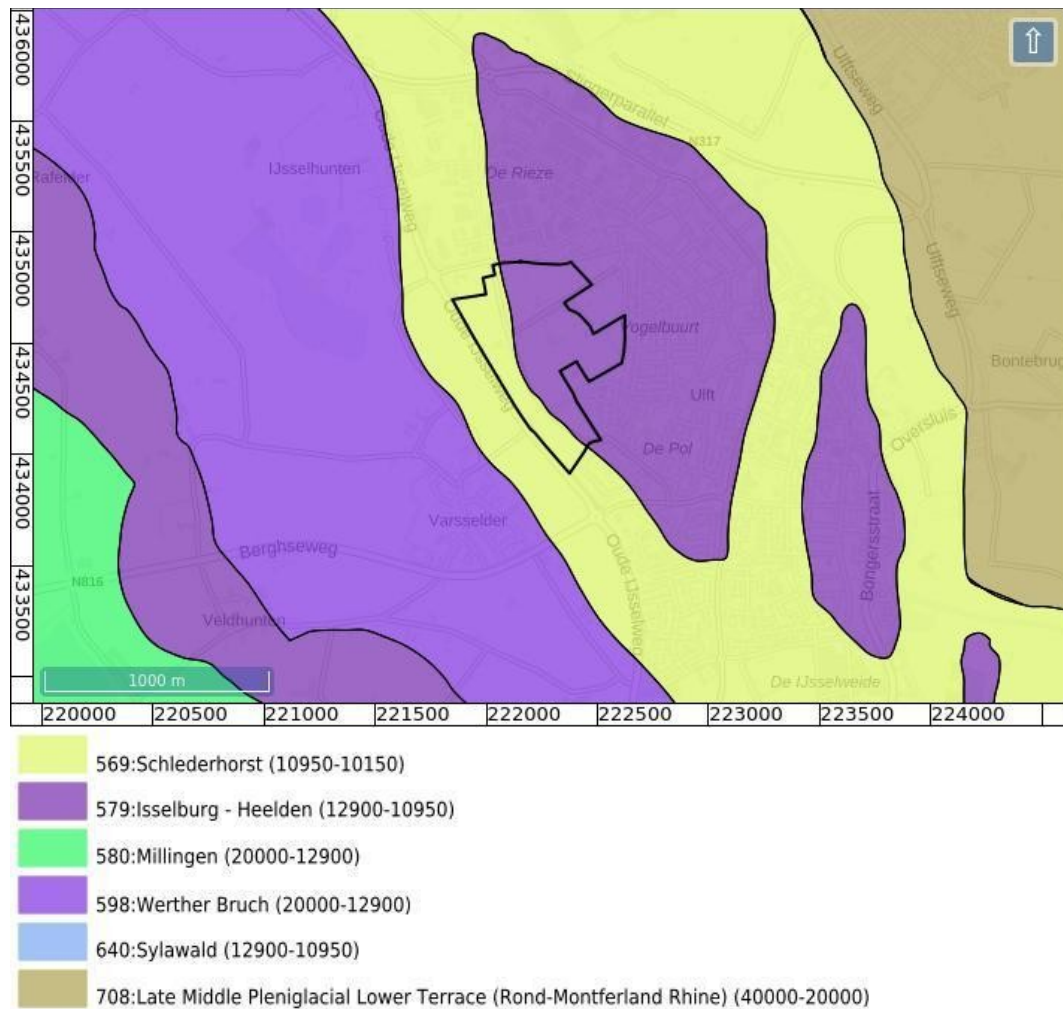
Figuur 5: Maatregelenkaart gemeente Oude IJsselstreek (Brugman e.a. 2015).

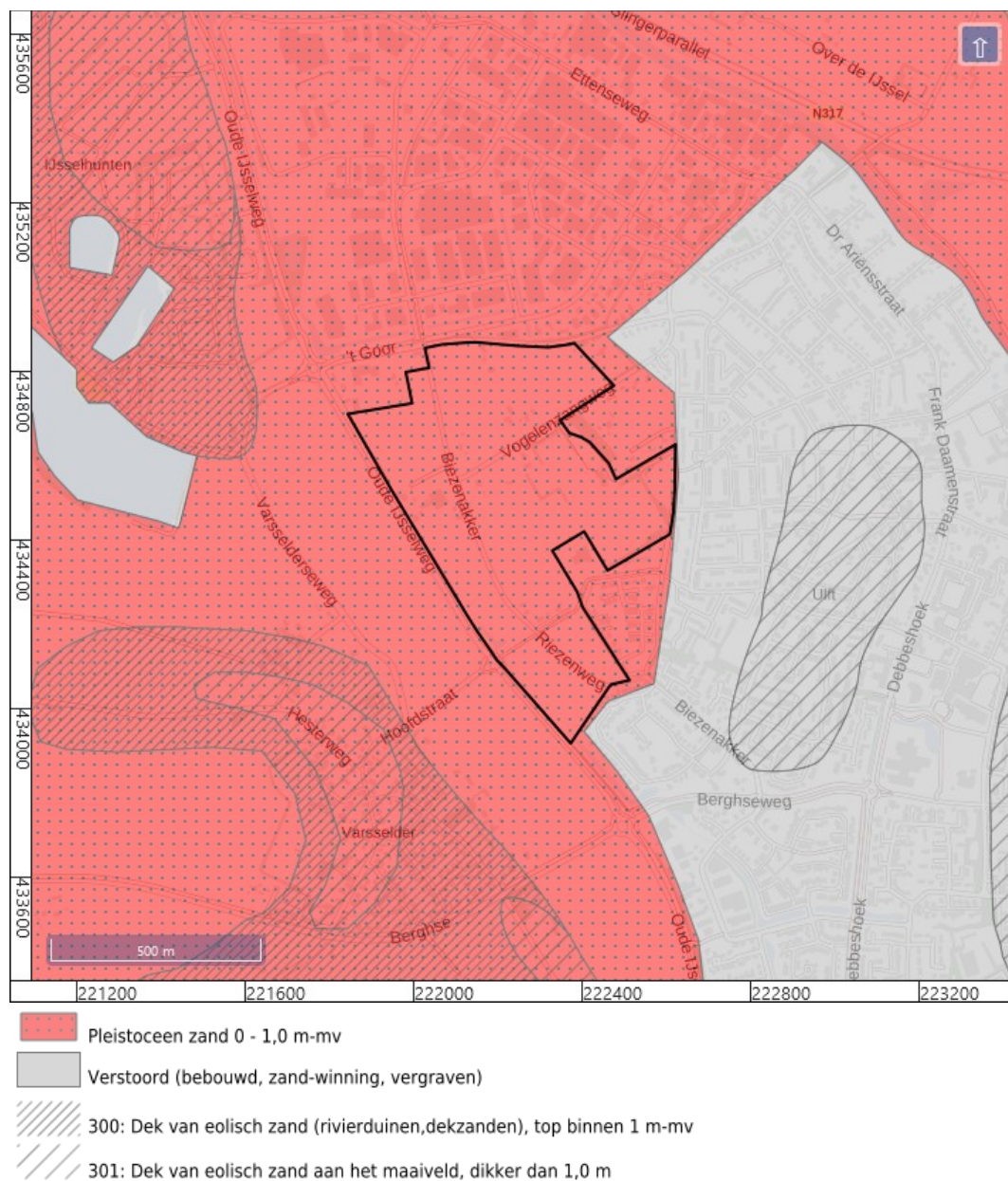
Figuur 6: Bouwjaren volgens de Basisadministratie Adressen en Gebouwen (Kadaster 2013).

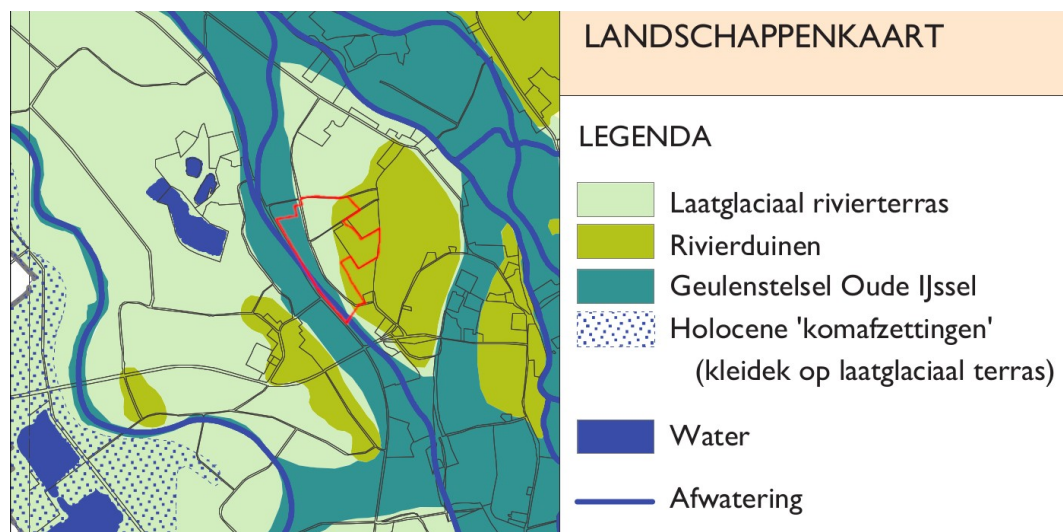
Figuur 7: Bestemmingsplannen ('Ruimtelijkeplannen.nl' 2014).

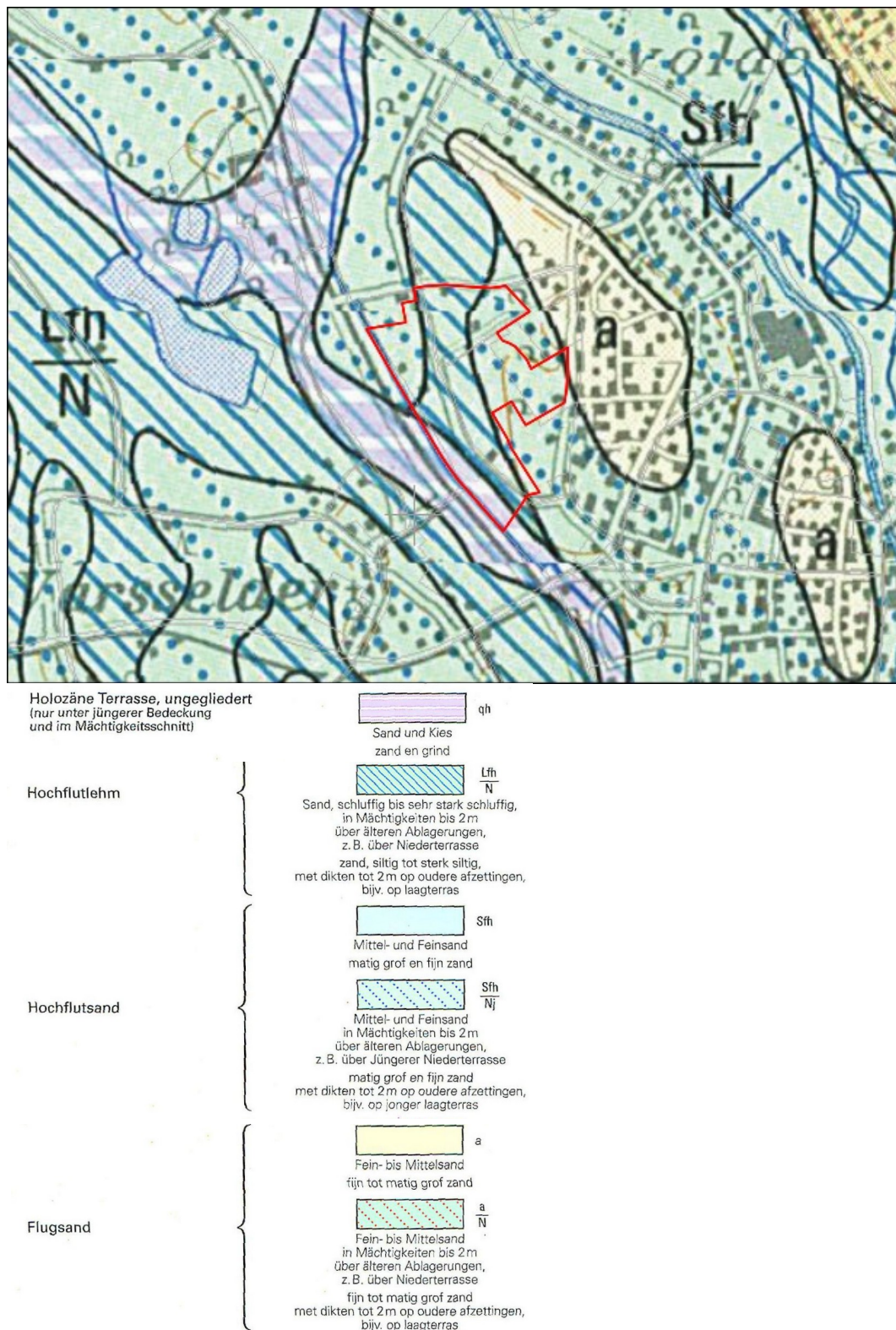
Figuur 8: Beddinggordels Laag Glaciaal - Vroeg Holoceen (Cohen e.a. 2012).

Figuur 9: Zanddieptekaart provincie Gelderland (Cohen e.a. 2009).

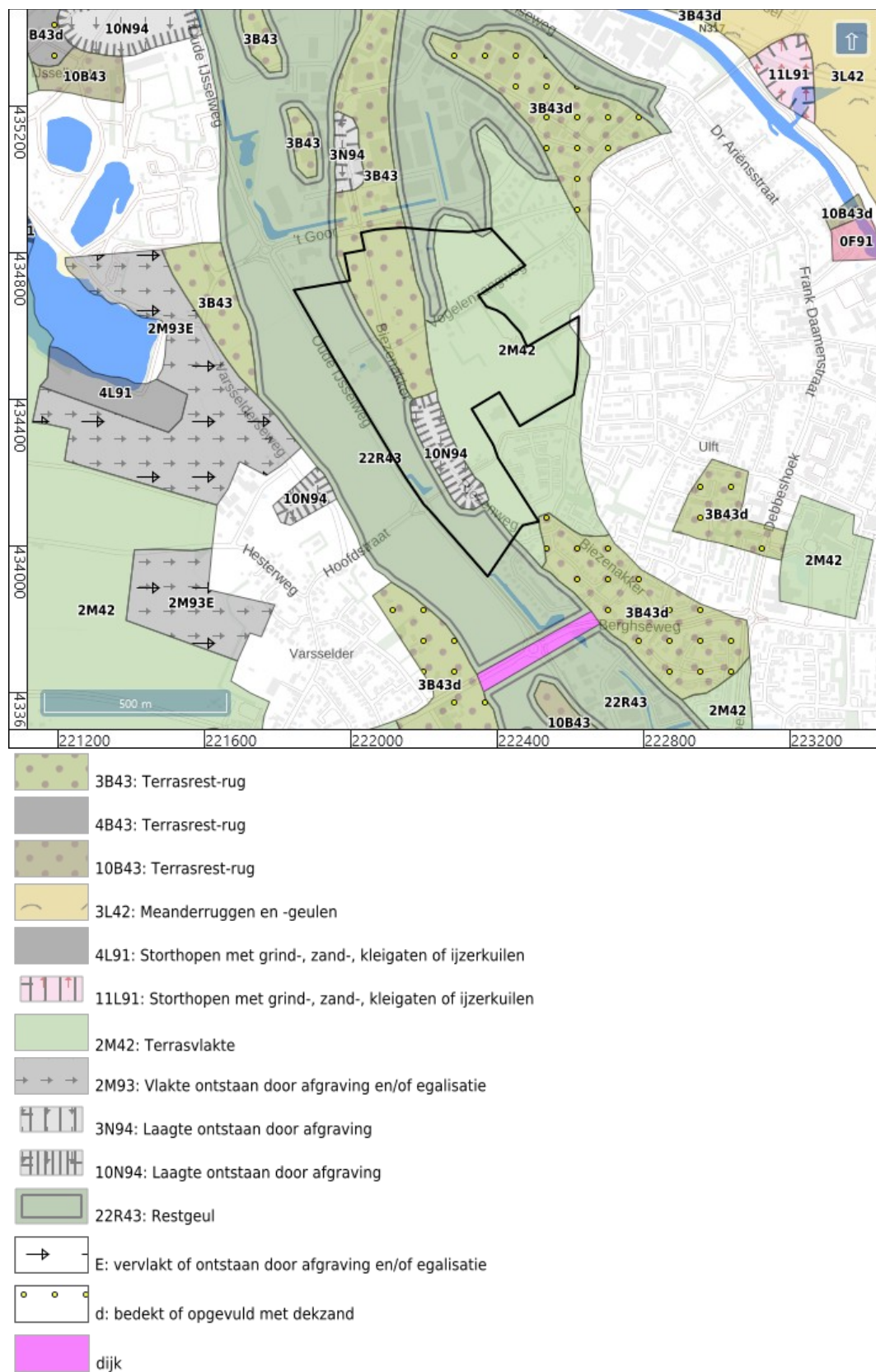

Figuur 10: Landschappenkaart van de gemeente Oude IJsselstreek (Brugman e.a. 2015).

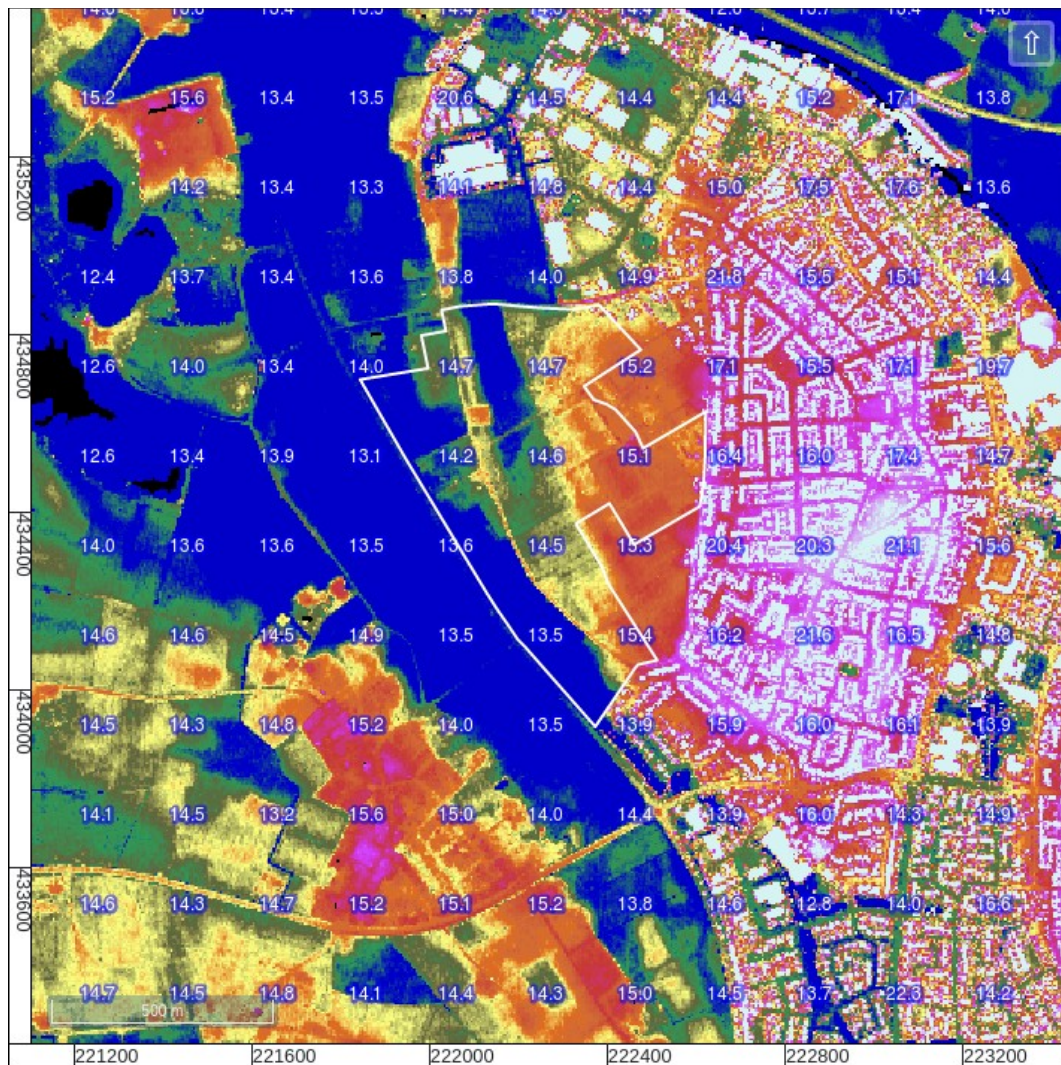

Figuur 11: Geologische kaart van Duitsland (Klosterman 1997).

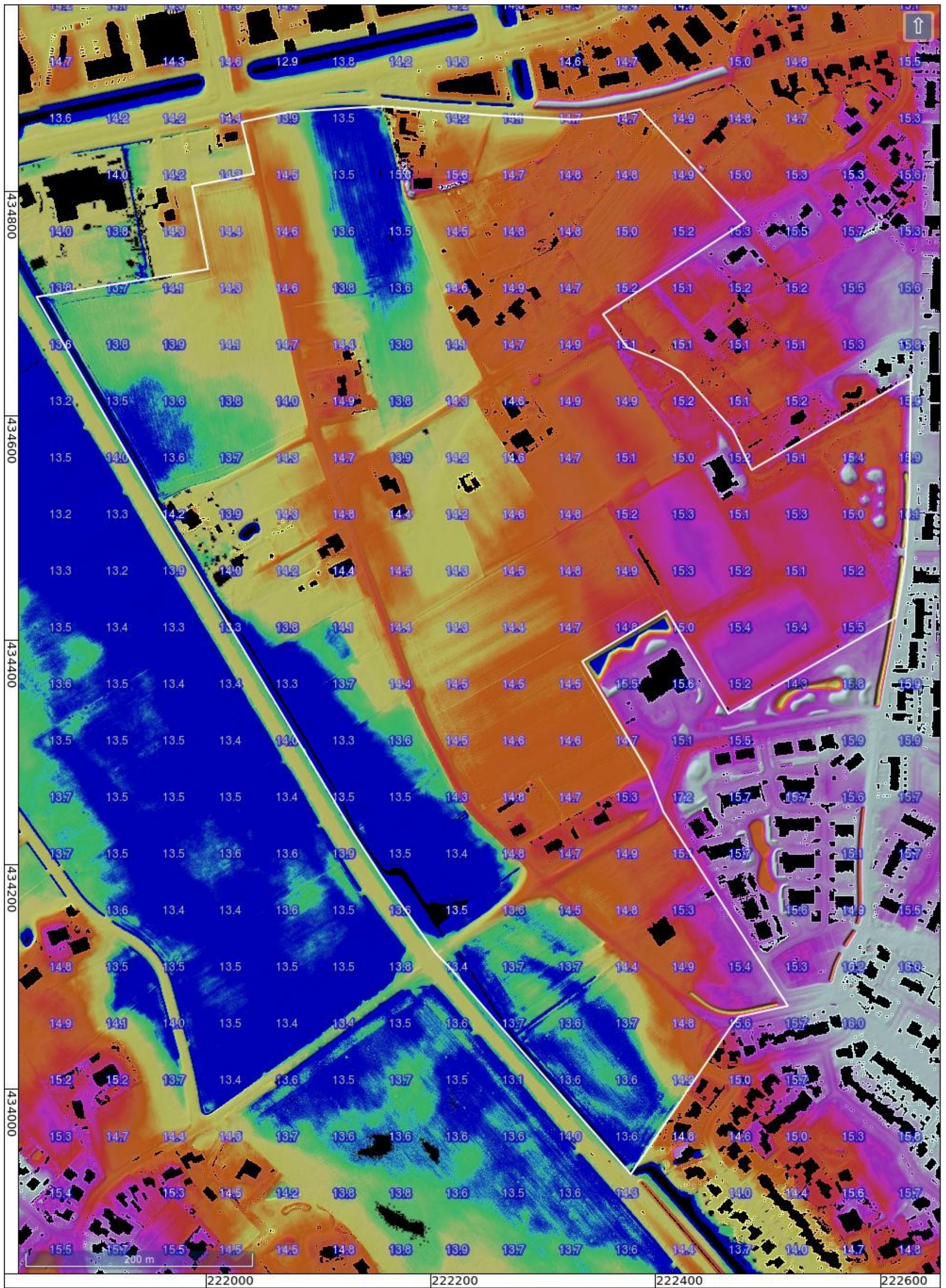
Hochflutlehm = Laatglaciale lemige terrasafzettingen (Laagpakket van Wijchen);
Hochflutsand = Glaciale rivierbeddingafzettingen (Formatie van Kreftenheye); *Flugsand* = windafzettingen.

Figuur 12: Geomorfologische kaart (Maas e.a. 2019).

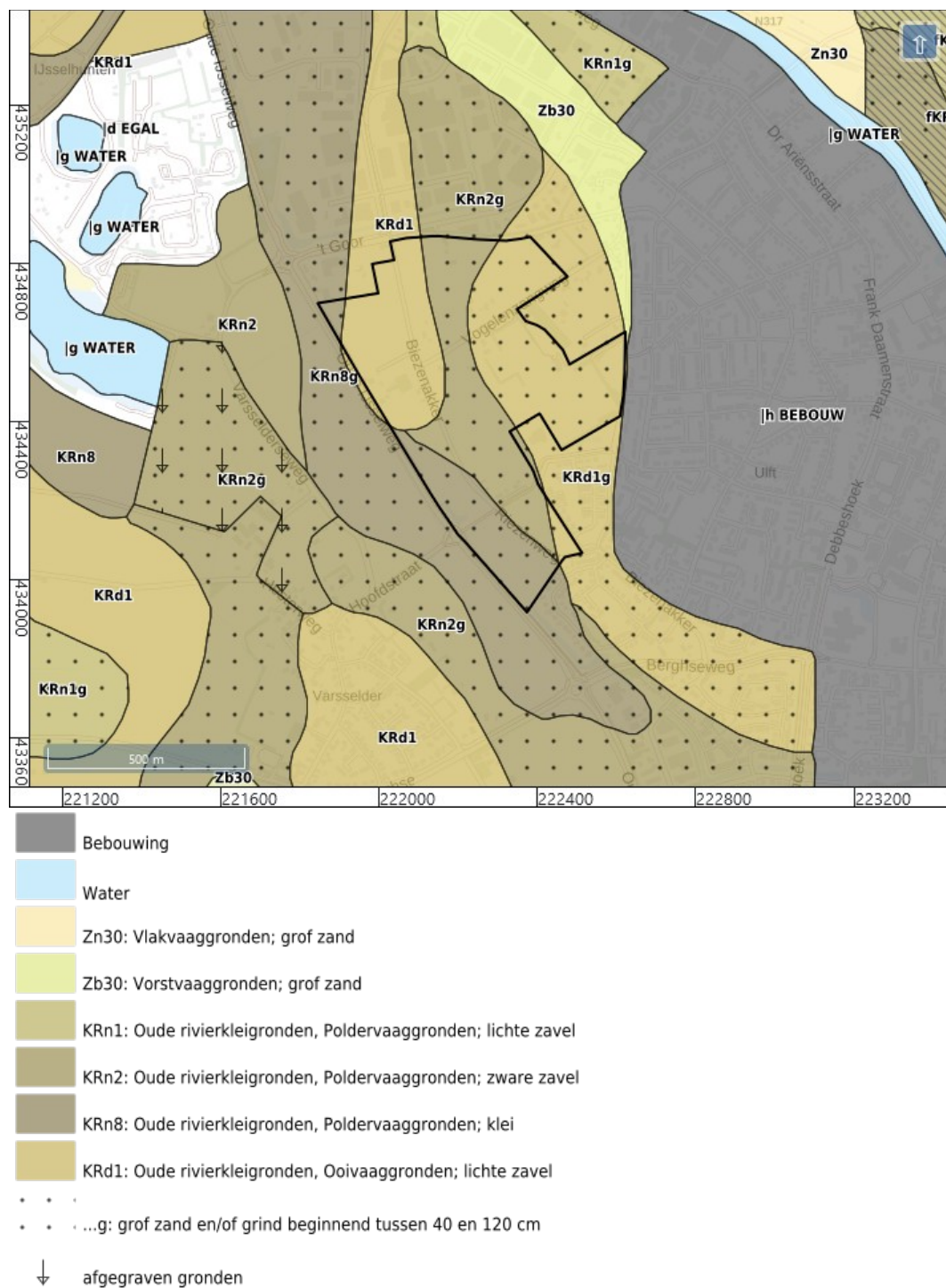

Figuur 13: Hoogte-reliëfkaart met gegevens uit de periode 1997 tot en met 1999 (Het waterschapshuis 1996-2002).

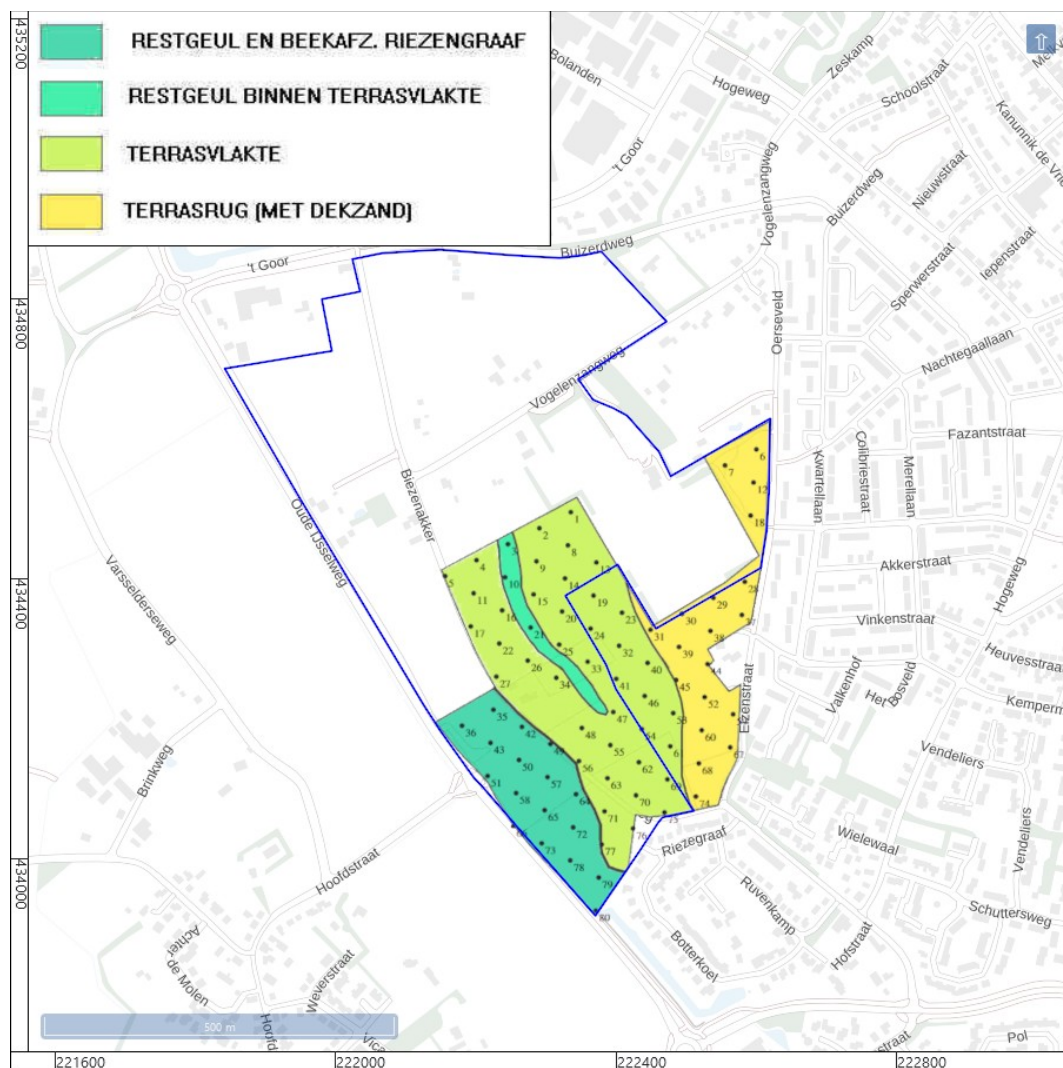

Figuur 14: Hoogte-reliëfkaart detail, actuele hoogtegegevens AHN3 van 2018 (Actueel Hoogtebestand Nederland 2018).

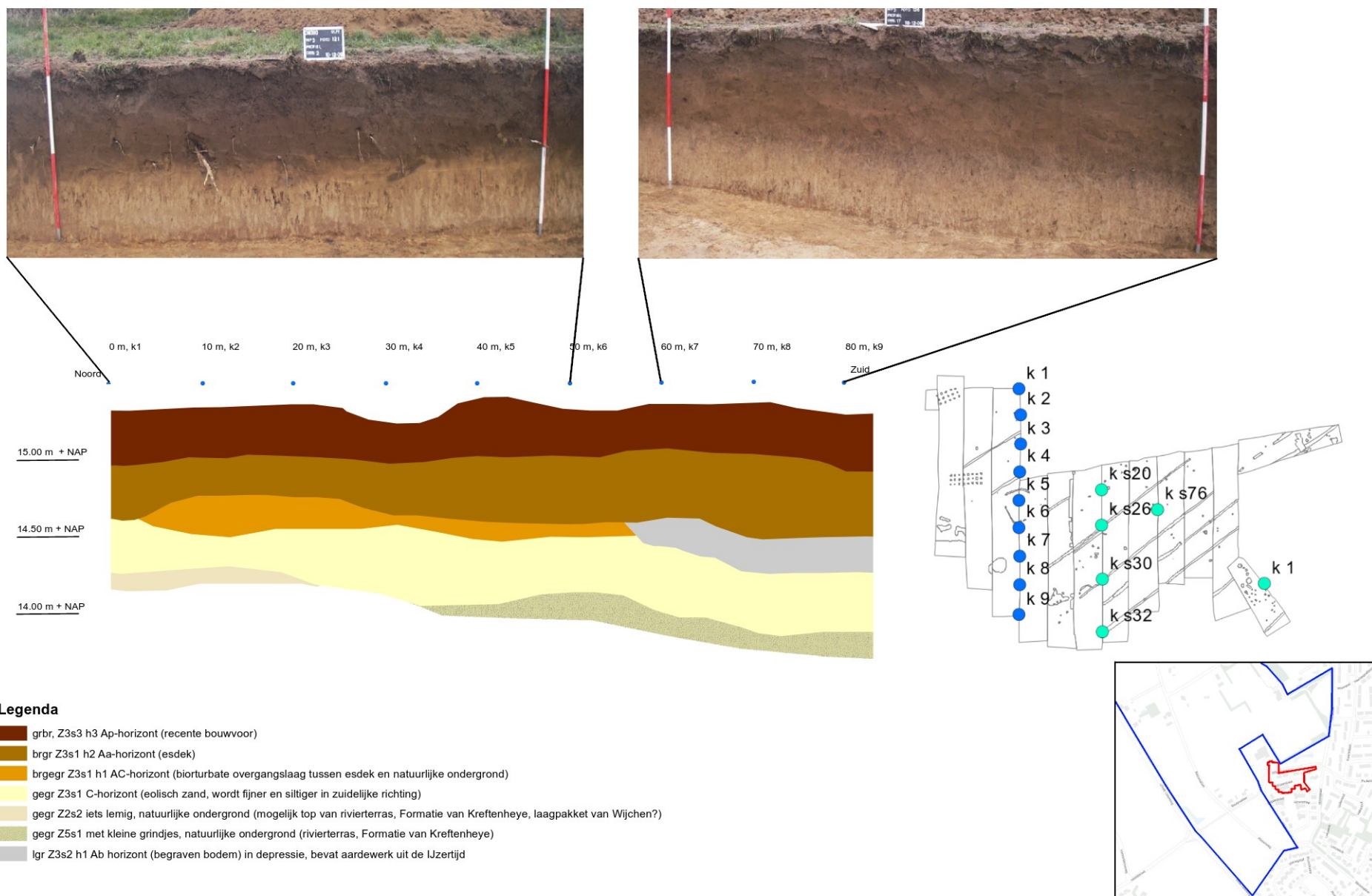
Hoogtewaarden in meters ten opzichte van N.A.P.

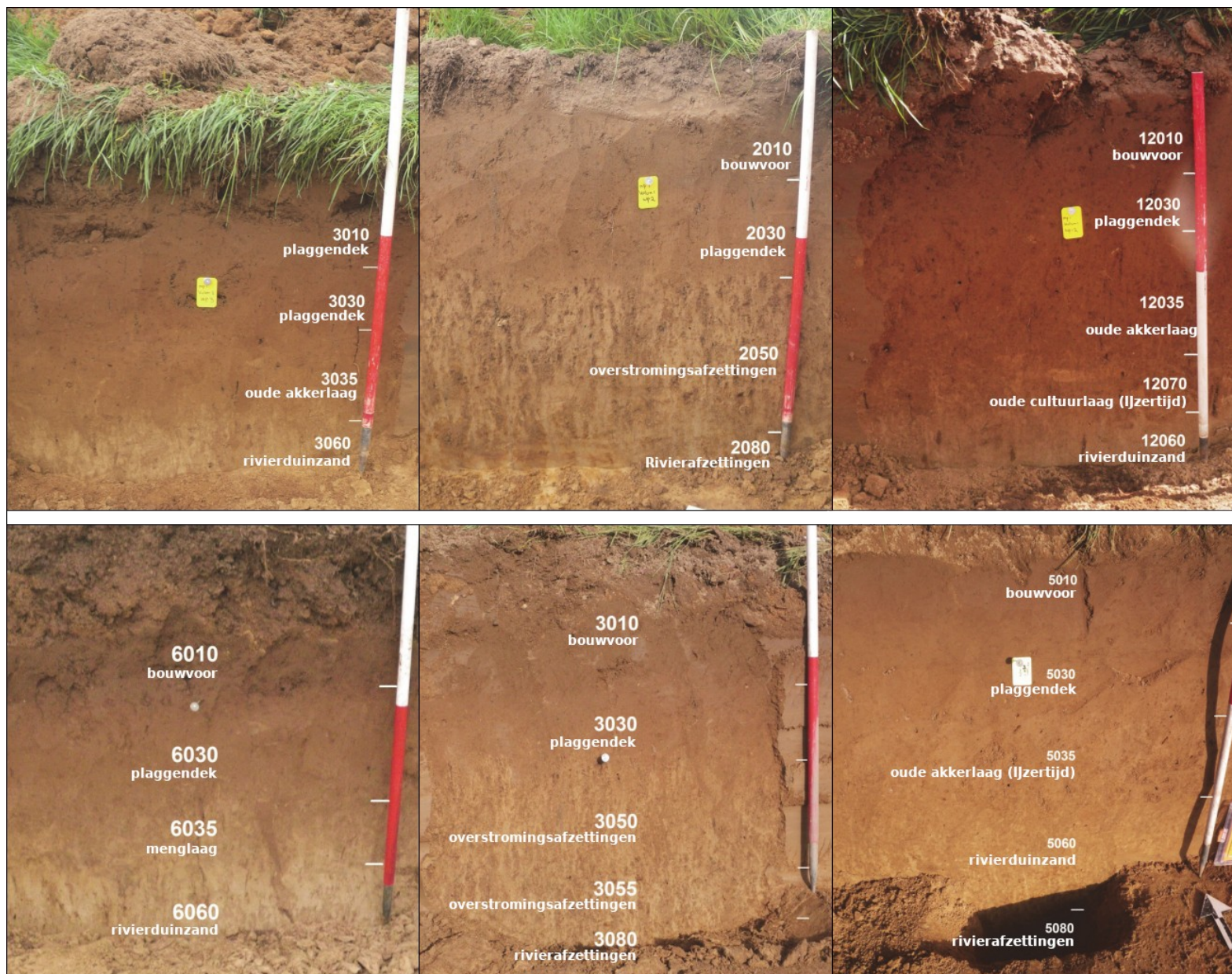
Figuur 15: Bodemkaart (Alterra 2014).

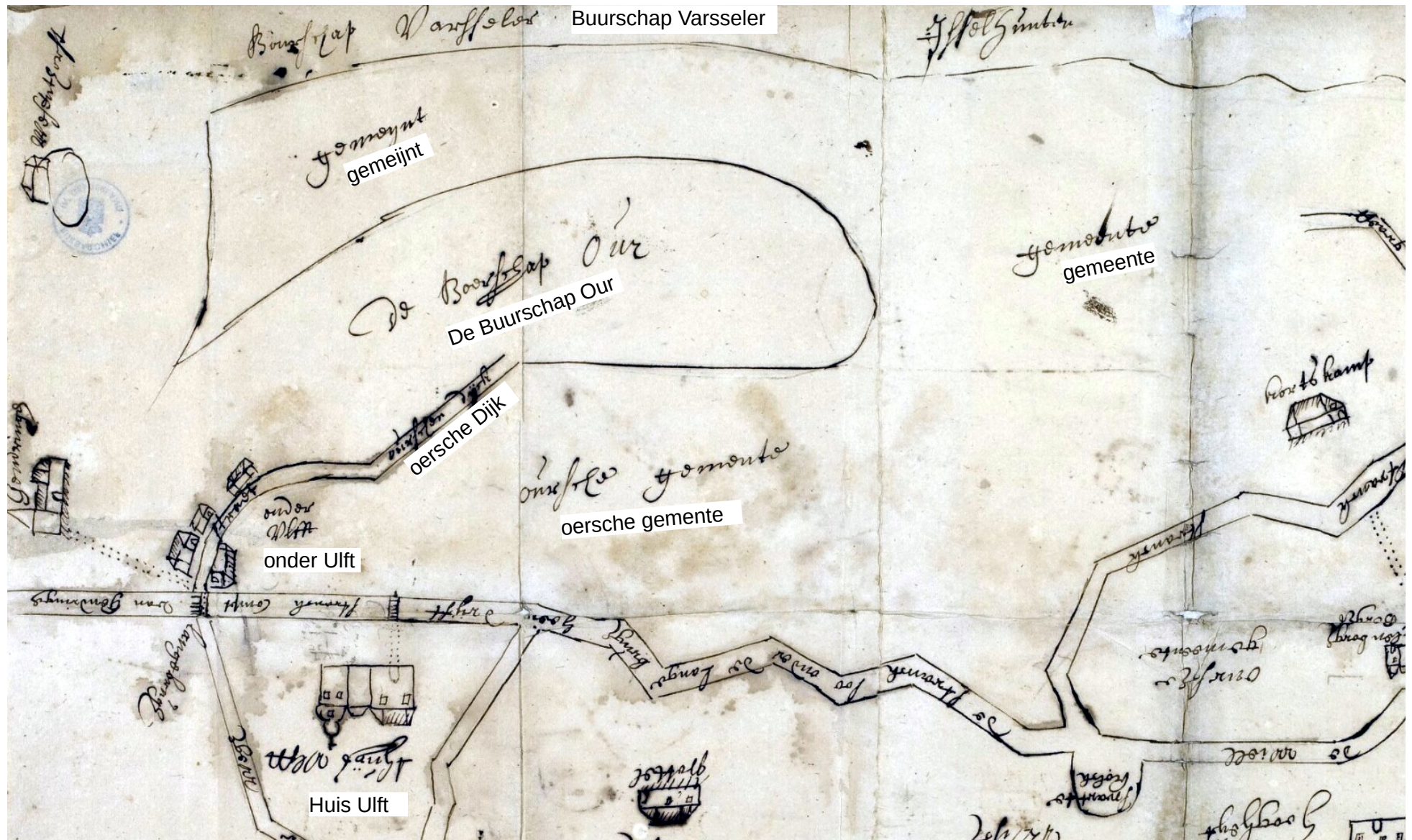
Figuur 16: Interpretatie van de bodem uit het booronderzoek uit 2009 (Hebinck 2009a).

Figuur 17: Bodemopbouw tijdens de opgraving direct ten zuidoosten van het plangebied (Hermesen en Weis-Konig 2014).

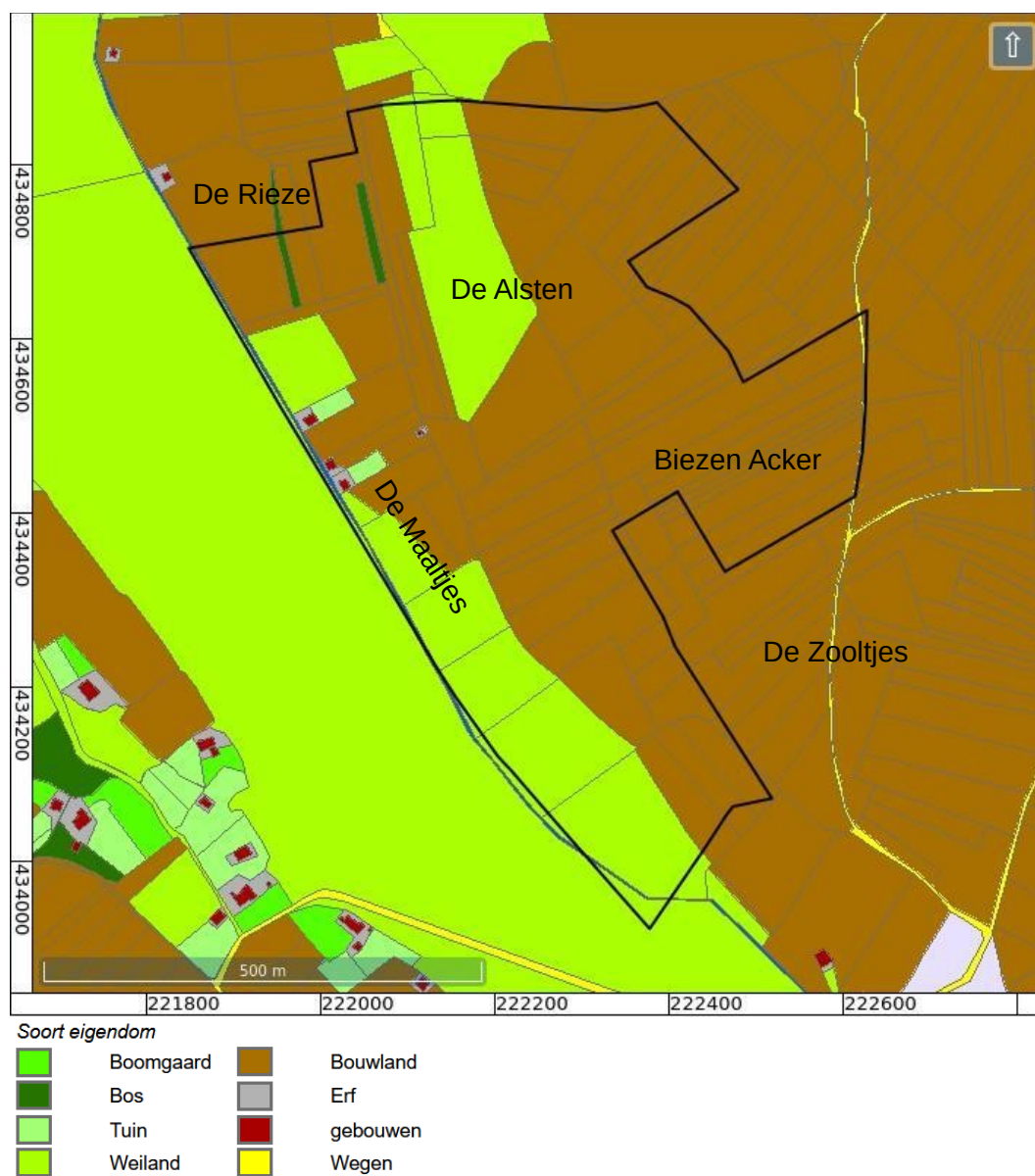

Figuur 18: Bodemopbouw bij het proefsleuvenonderzoek en opgraving bij de school (Prangsmas en Heijting 2014; Prangsmas 2015).

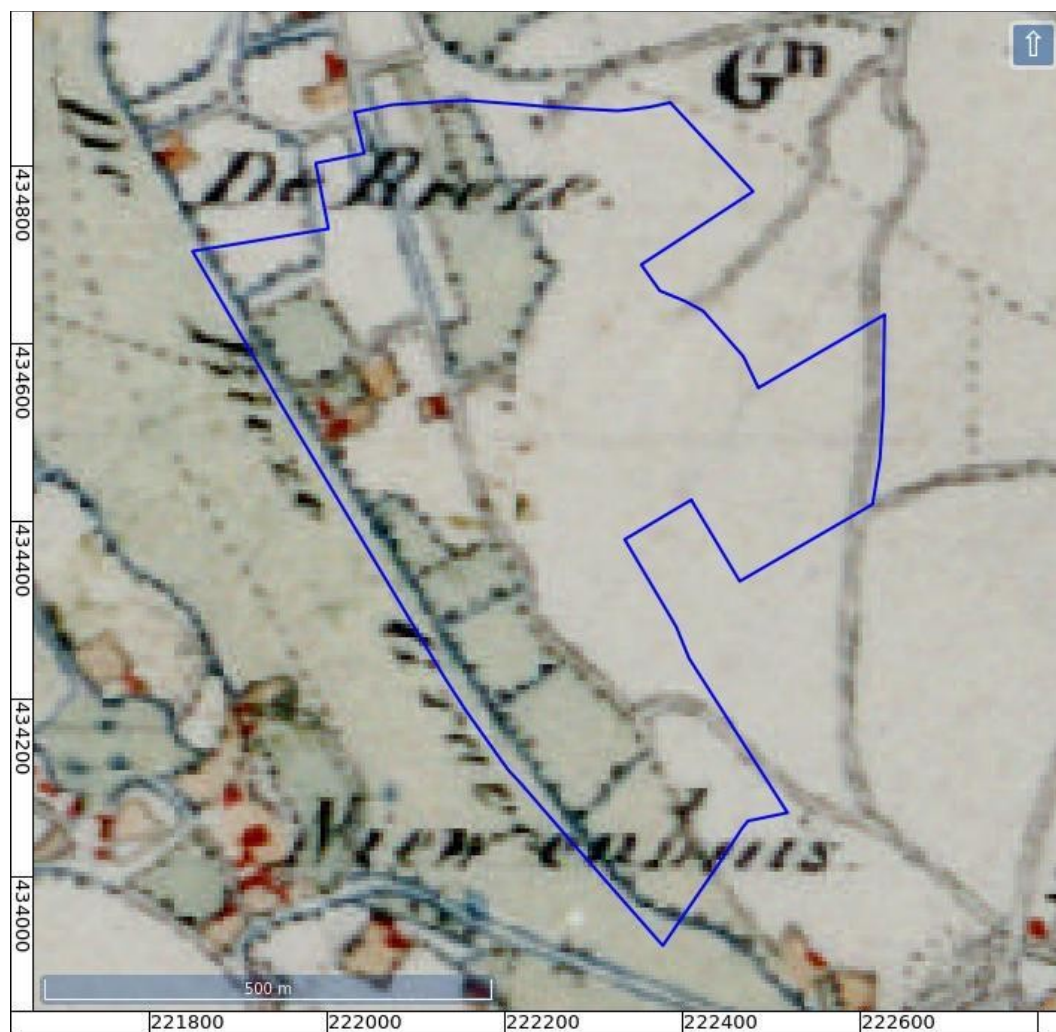

Figuur 19: Figuratieve kaart uit de 17^e eeuw (Onbekende Cartograaf 1670).

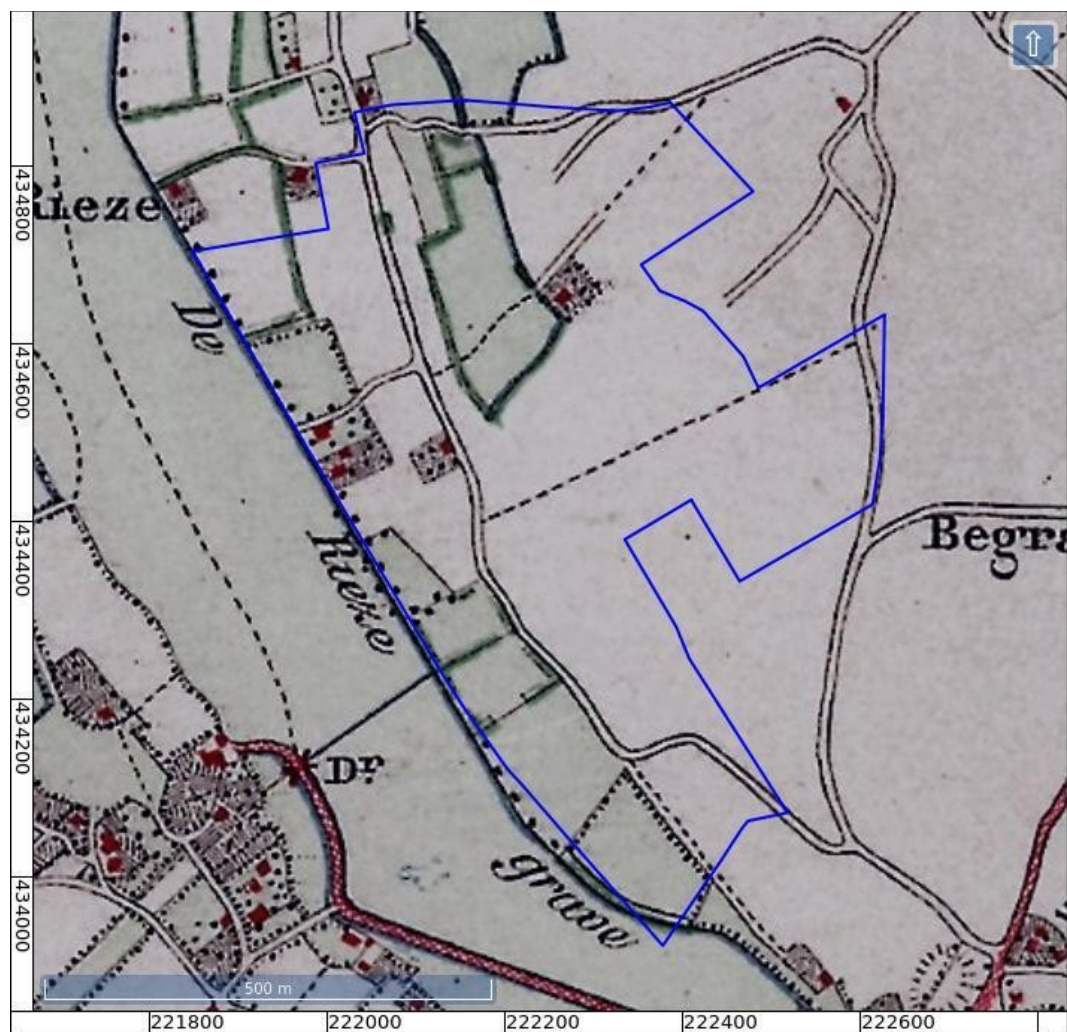
Het noorden is rechts. Het plangebied ligt bij het buurtschap Oer.

Figuur 20: Kadastrale Minuut provincie Gelderland ('HISGIS Gelderland' 2019).

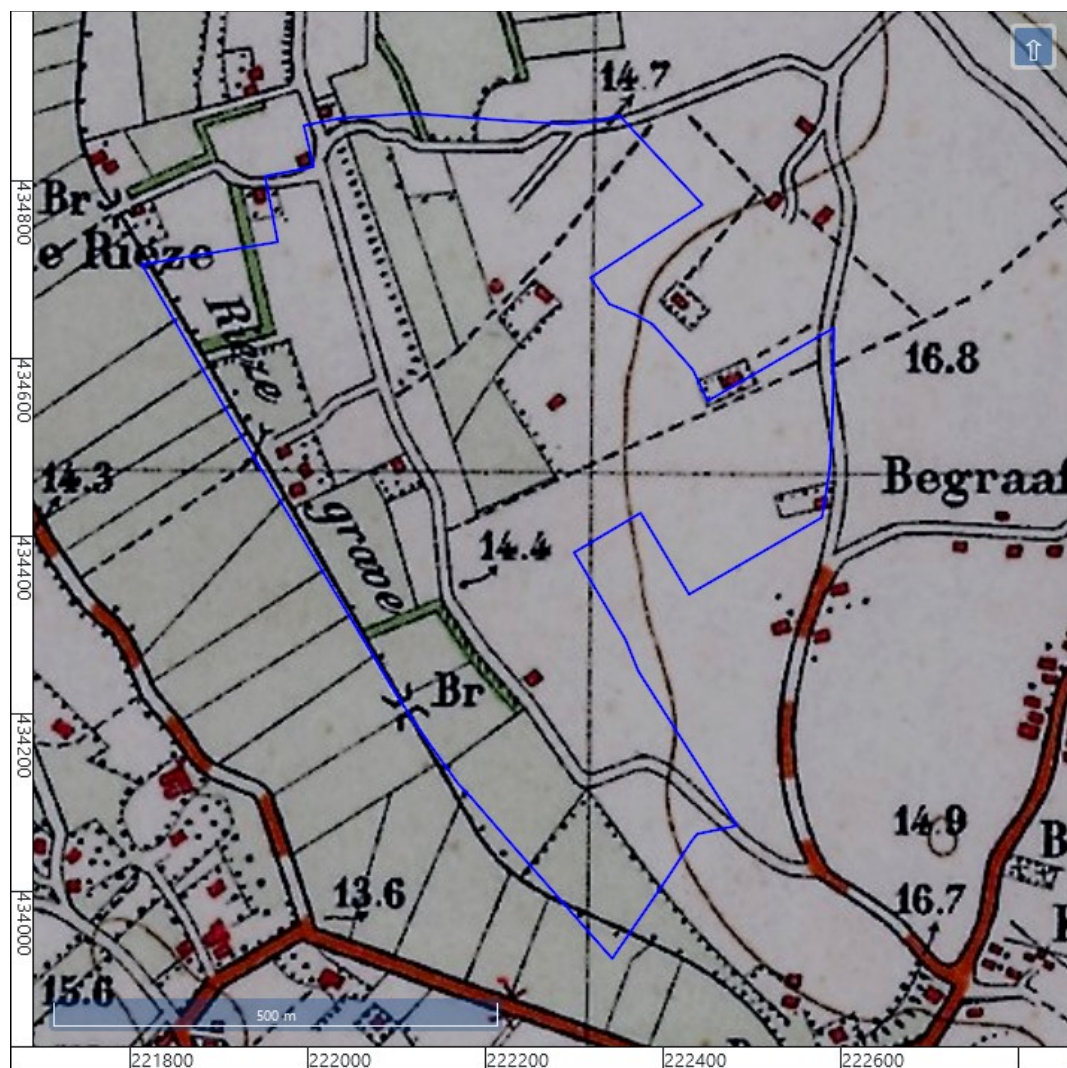
Figuur 21: Topografisch militaire kaart 1850.

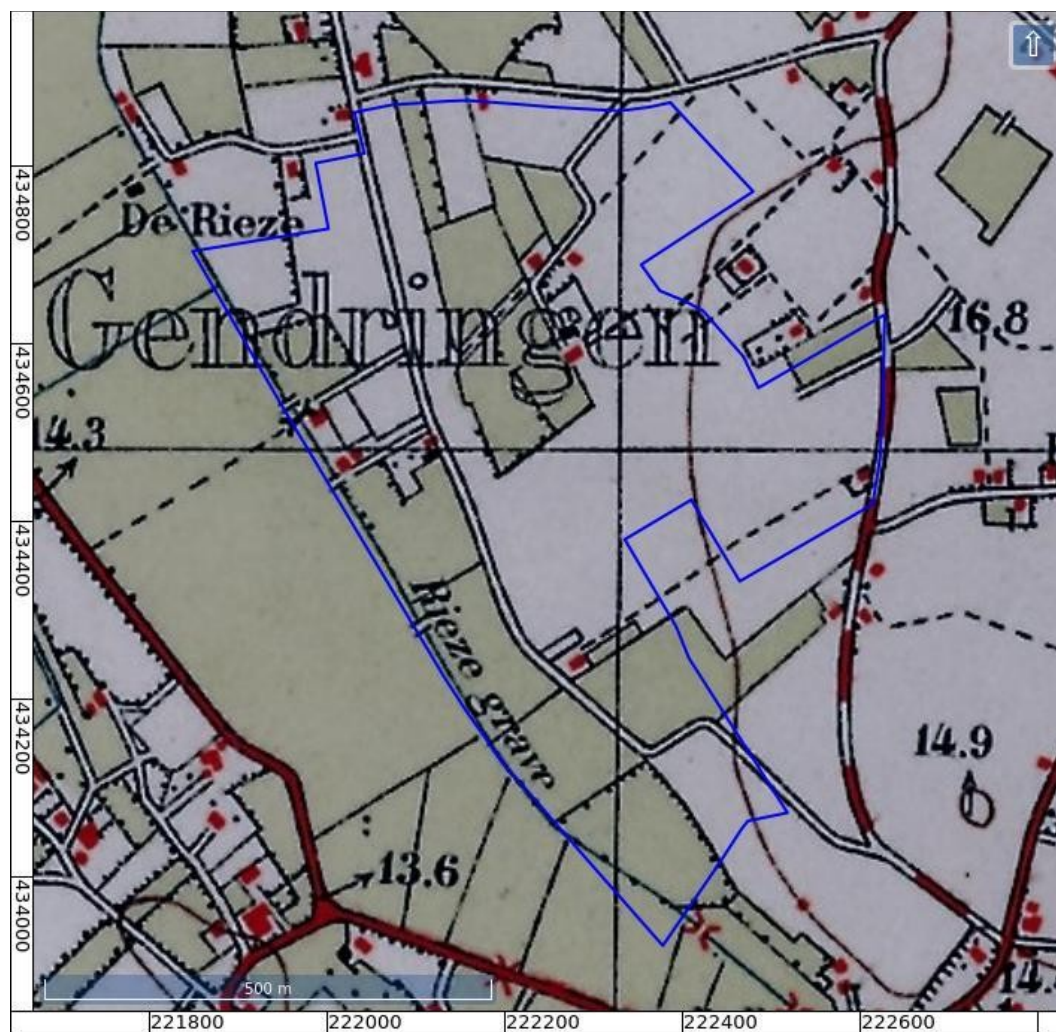
Figuur 22: 515-1693-TERBORG-1888.

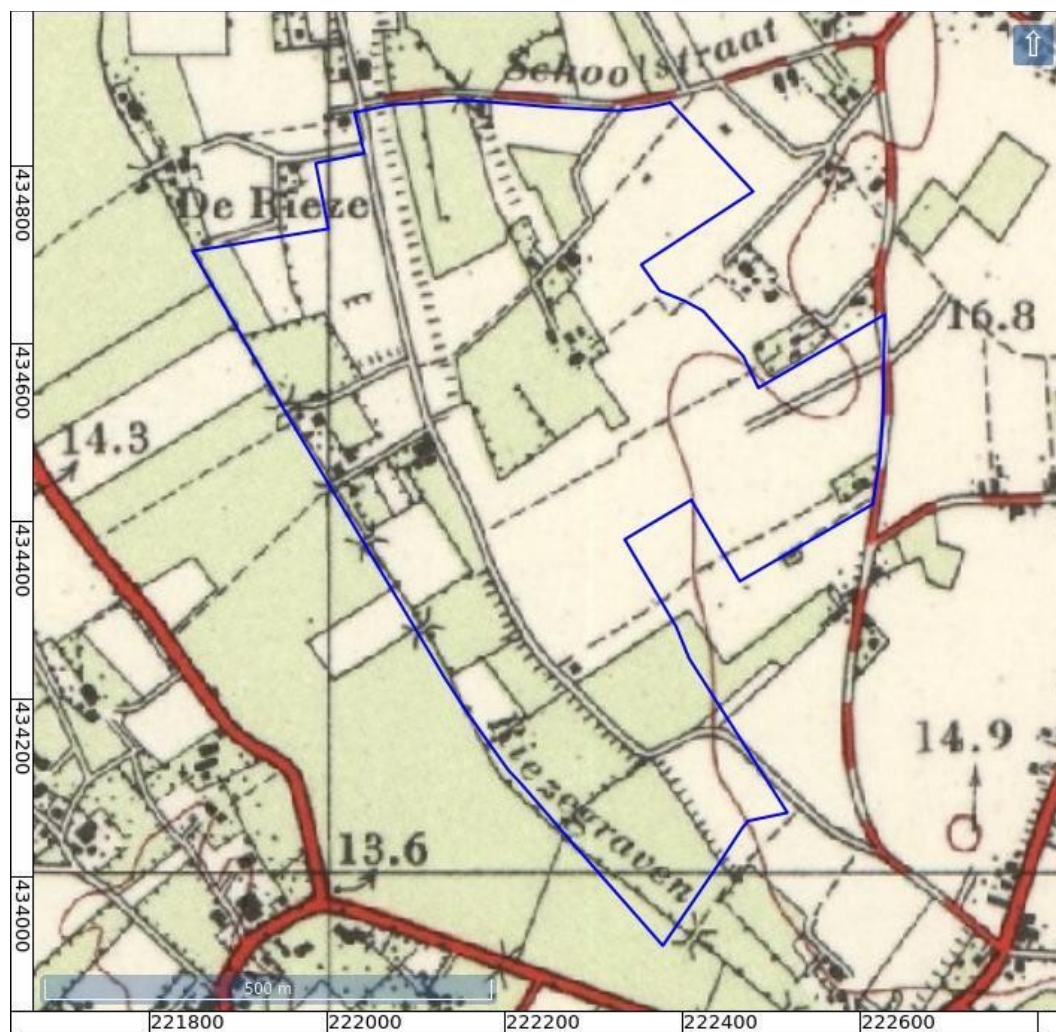
Figuur 23: 515-1695-TERBORG-1914.

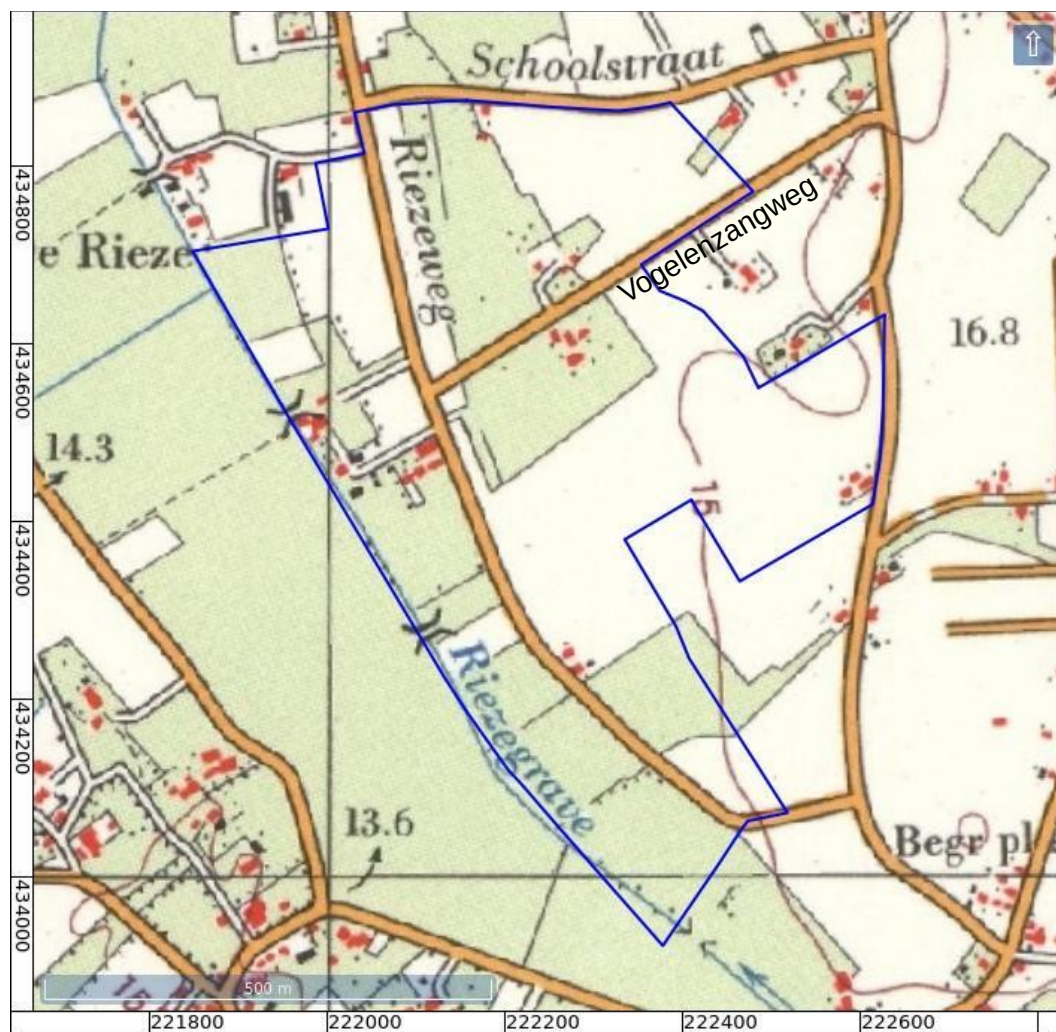
Figuur 24: 515-1696-TERBORG-1927.

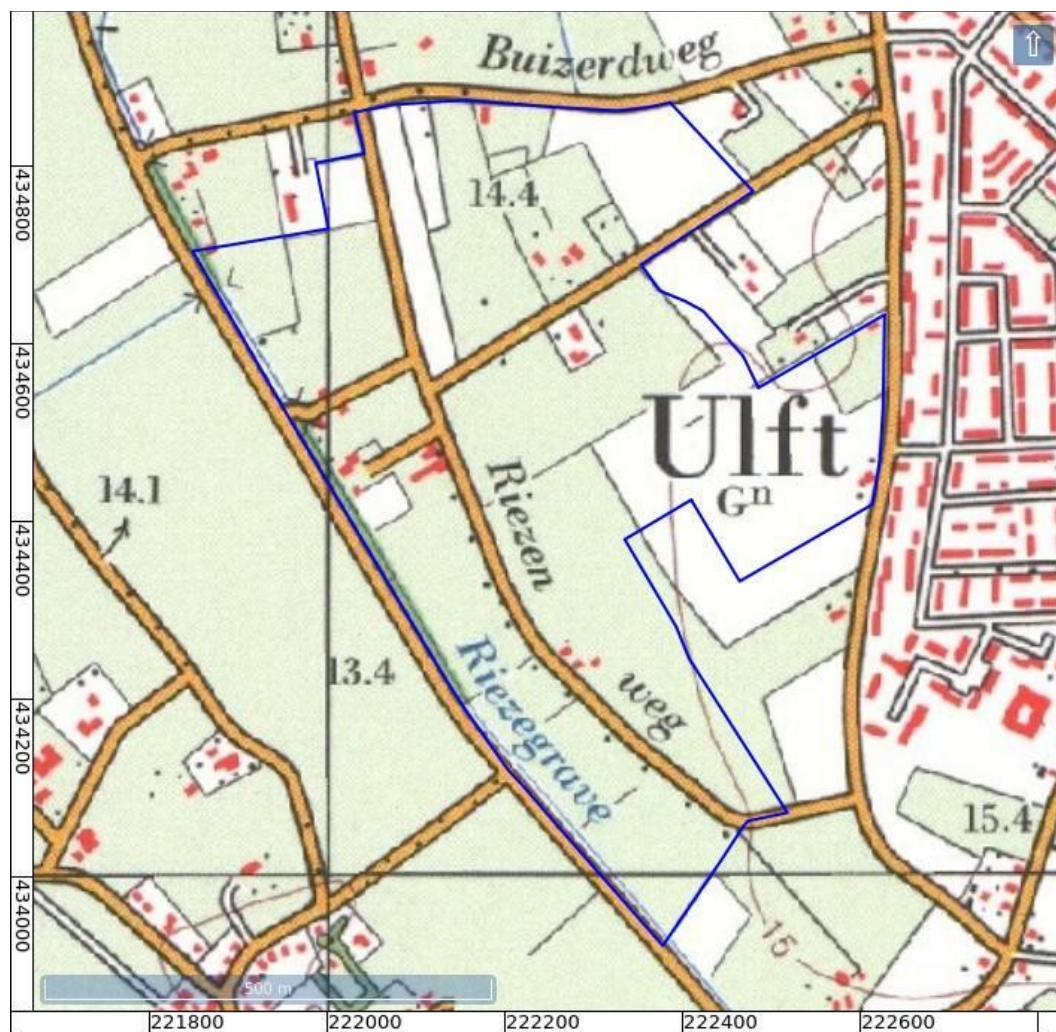
Figuur 25: 515-1697-TERBORG-1936.

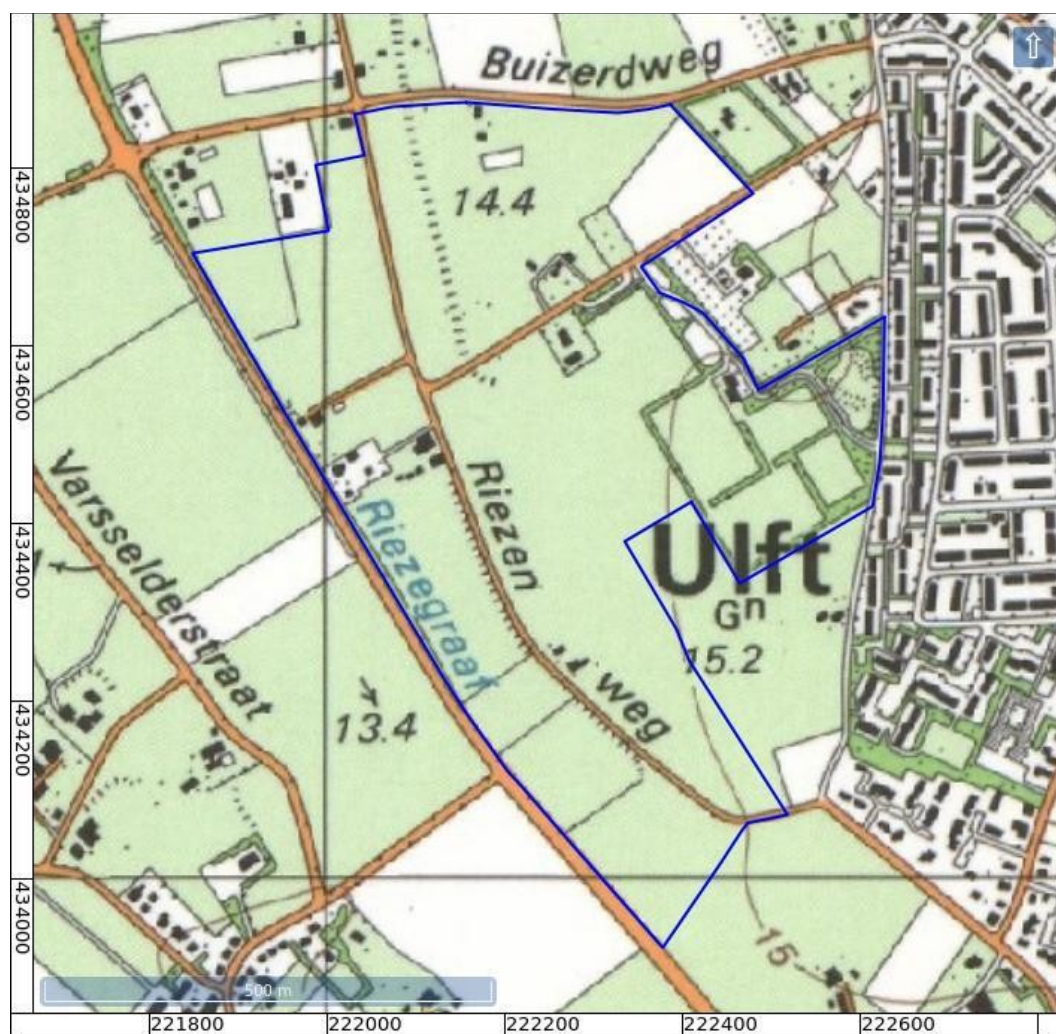
Figuur 26: 41C-1955-Ulft.

Figuur 27: 41C-1966-Ulft.

Figuur 28: 41C-1975-Ulfthuis.

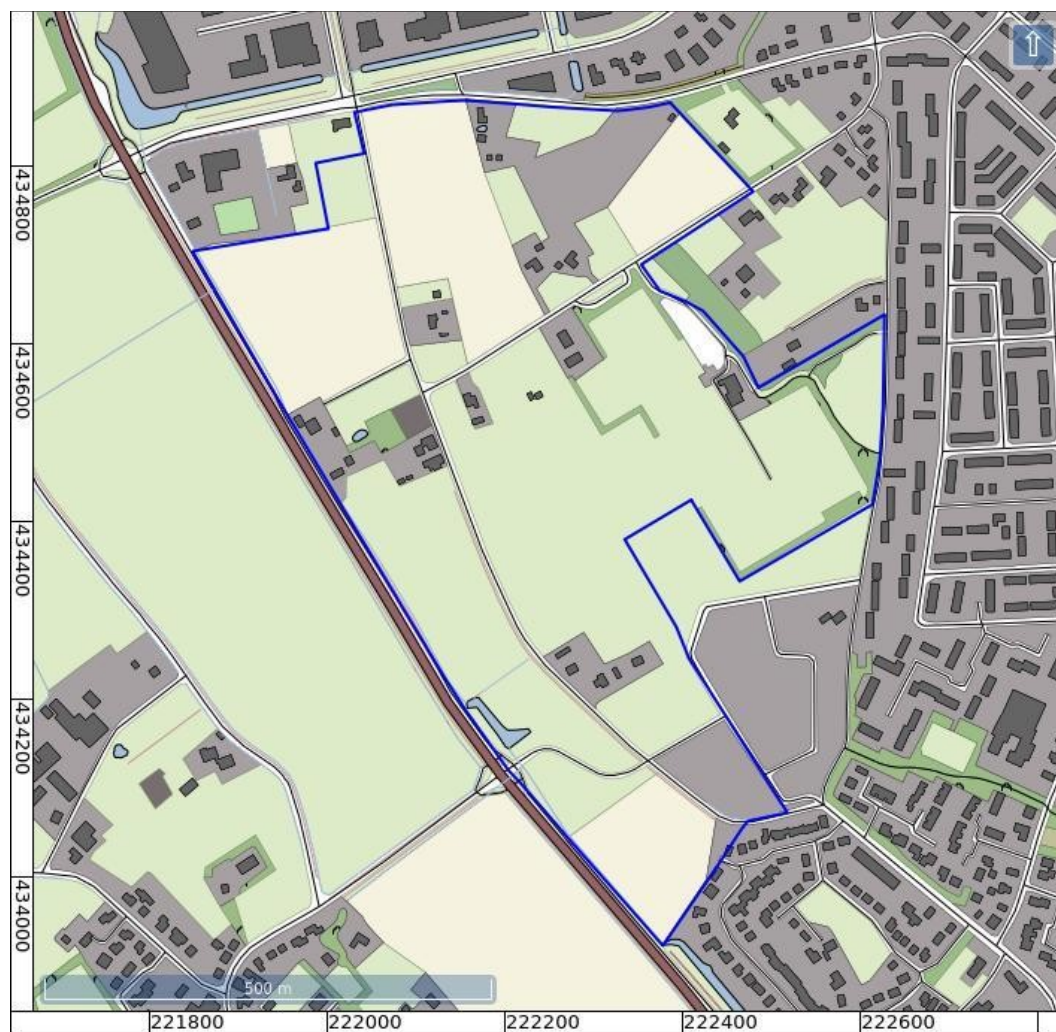

Figuur 29: 41C-1987-Uift.

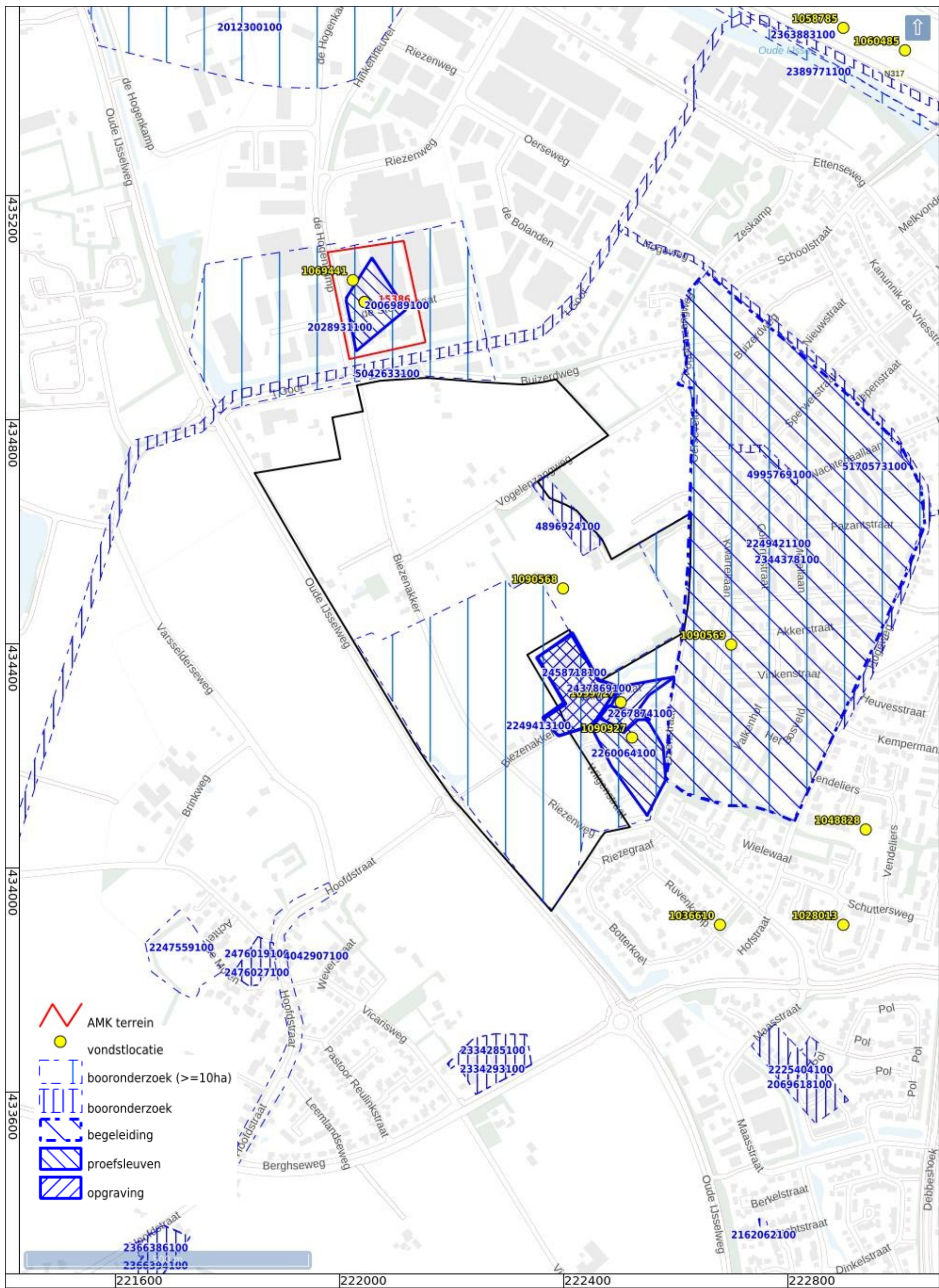

Figuur 30: Luchtfoto 1995 (Fotograaf Provincie Gelderland 1995a; Fotograaf Provincie Gelderland 1995b).

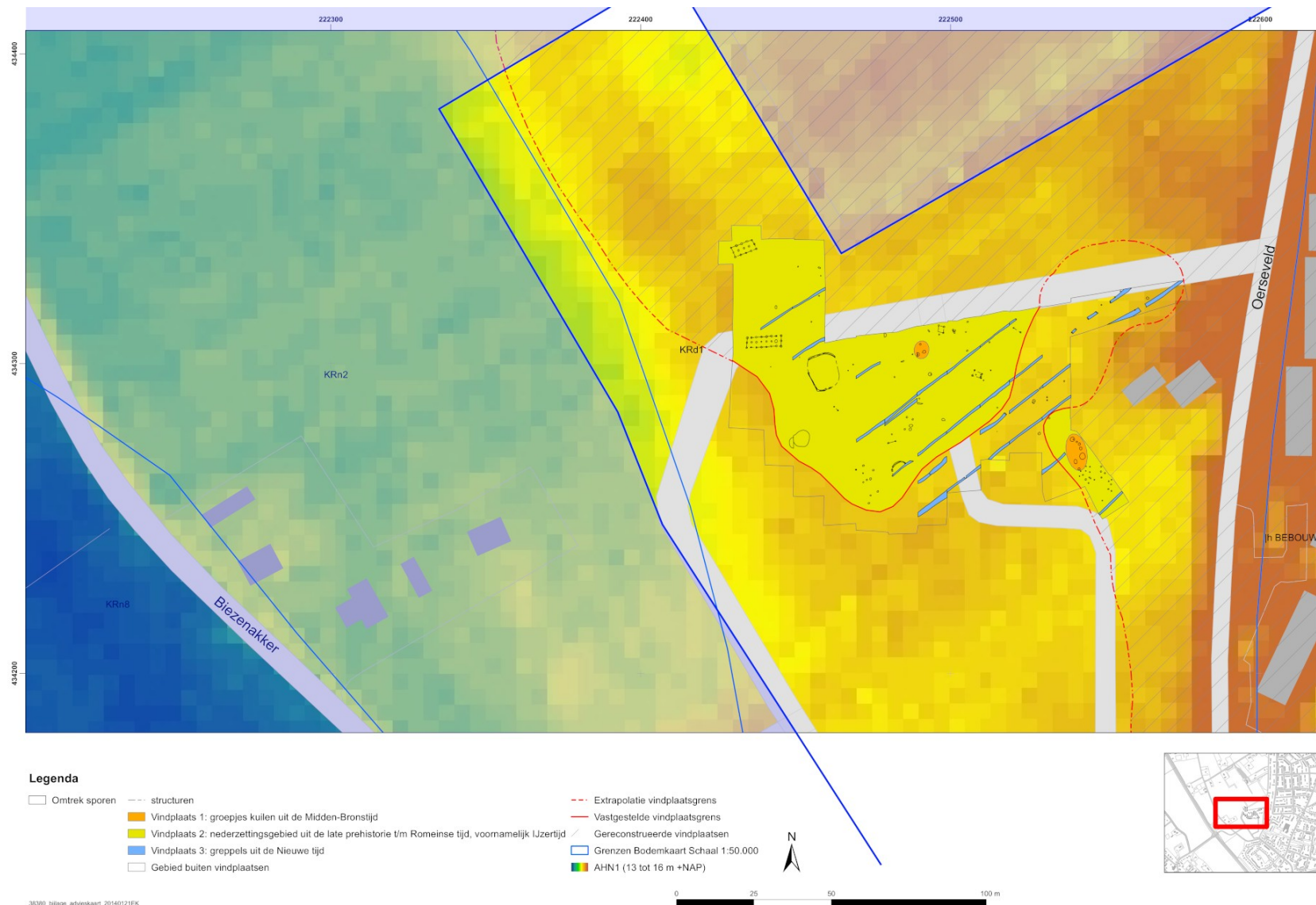
Het noorden is rechtsboven.

Figuur 31: Topografisch kaart 2012.

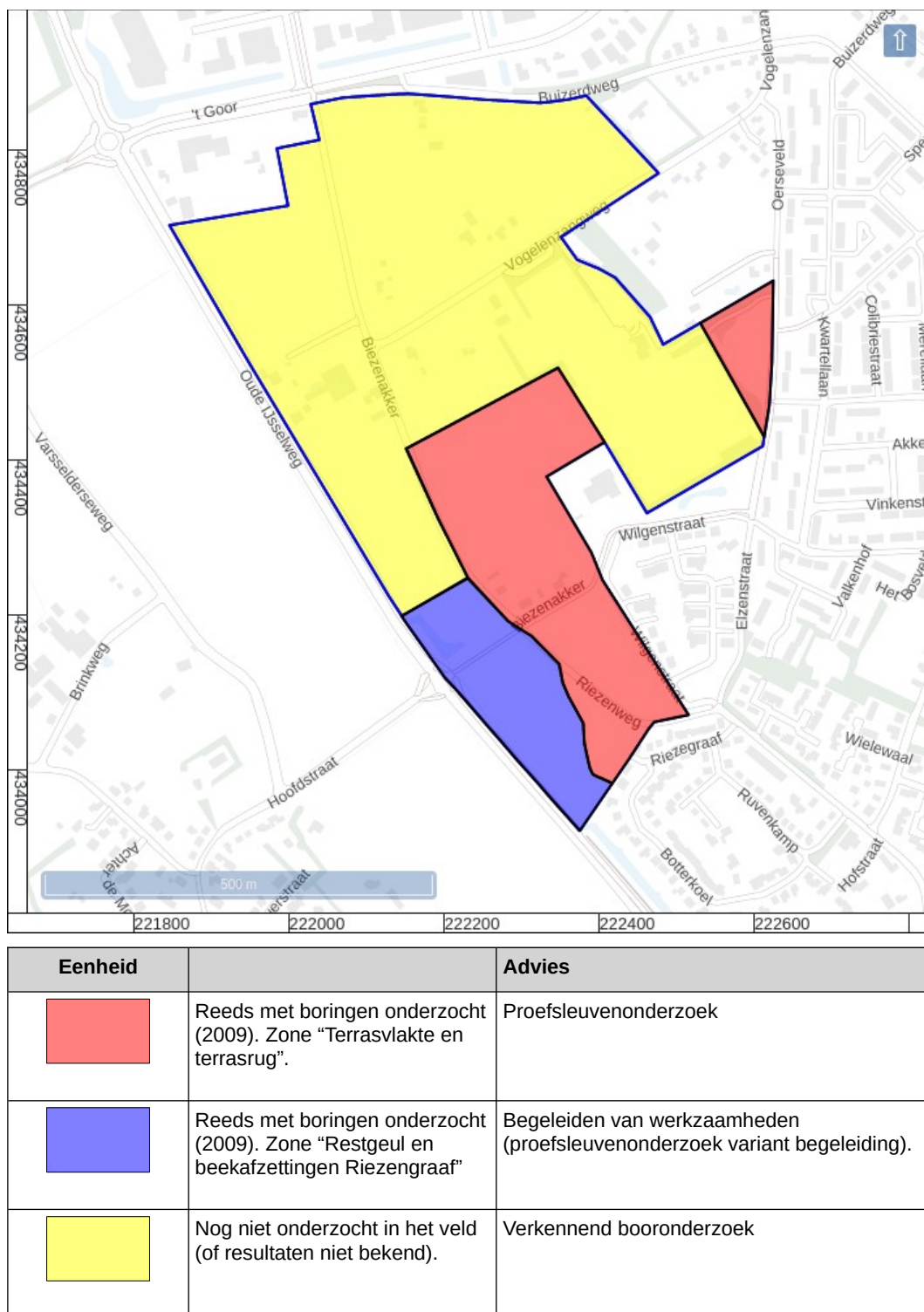
Figuur 32: Archeologische terreinen, vondstlocaties en zaken uit ARCHIS (Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed 2021).

Figuur 33: Sporen- en advieskaart van het opgravingsrapport uit 2014 (Hermsen en Weis-Konig 2014).

Figuur 34: Vindplaatsenkaart van het proefsleuvenonderzoek uit 2014 (Prangma en Heijting 2014).

Figuur 35: Advieskaart.